

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1021

11. STUDENOGA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

IV. SAZIV HRVATSKOG NACIONALNOG VIJEĆA

**Godine velikih
projekata**

SADRŽAJ

5

Izbor V. saziva HNV-a
**Elektorska skupština u
nedjelju u Beogradu**

10

Kulturni centar Vojvodine *Miloš Cr-
njanski* i manjinski zavodi za kulturu
**Profiliranje kulturnog
identiteta Vojvodine**

12

Marko M. Lazarević, politolog,
doktorand na Fakultetu političkih
nauka u Beogradu
**Slaba vidljivost
pučkih pravobranitelja
u medijima**

20

Farmeri ostali bez poticaja
za mlijeko
**Mljekare u Srbiji
isplaćene, vojvođanske
na čekanju**

30

Drugi *Drim fest* u Subotici
**Smijeh,
ali i ozbiljne teme**

34

Imenovanja u nadbiskupiji
**Novi nadbiskup –
mons. dr. sc. Ladislav
Német**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Brani-
mir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov,
Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav
Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• **LEKTOR:**
• Zlatko Romić
• **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• **FOTOGRAFIJE:**
• Nada Sudarević
• **ADMINISTRACIJA:**
• Branimir Kuntić
• Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• **KOMERCIJALISTICA:**
• Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230

• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs

• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs

• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Manjak i njegove nepoznanice

Popis stanovništva službeno je završen 31. listopada, ali je i službeno produžen za još tjedan dana u gradovima gdje popisivači baš i nisu bili toliko vrijedni, pa onda dodatno još nekoliko dana za telefonsko popisivanje. Sada, ili su popisivači posustali, pa im mjesec dana nije bilo dovoljno za povjeren im posao, ili su brojke toliko poražavajuće pa se daje još malo prostora da se koliko-toliko ispegla demografski sunovrat?

Koliko će stanovnika biti nakon popisa? Manje. U tome su suglasni svi. Koliko manje? Tu su već procjene različite. Od 700 000, pa do više od 800 000. Ili u usporedbi s rezultatima popisa iz 2011. godine u najboljem slučaju pad će biti 10 posto, a ako je suditi po objavljenim rezultatima popisa na jugu Srbije i za nekoliko postotaka više. To znači da bi bilanca ovog popisa mogla biti oko 6,3 milijuna stanovnika.

Je li ta procjena previše pesimistična znat će se u prosincu, za kada je najavljeno da će biti objavljeni prvi neslužbeni rezultati. Ako oni koji tipuju na tu brojku budu pogodili, znači da je osim raskoraka između broja rođenih i umrlih Srbiju dodatno ispraznilo i iseljavanje stanovništva. (Da se razumijemo: na Zapad, ne u Rusiju.)

I upravo te migracije, odnosno njihove razmjere, nepoznata su u ovoj jednačini zvanoj popis stanovništva.

Kako nacionalne manjine, nije Srbija izuzetak u tome, brže »nestaju« od većinskog stanovništva, može se dogoditi da slika multikulturalne Vojvodine bude nešto drugačija.

Dva su ključna razloga: iseljavanje i starost stanovništva. Stanovništvo nacionalnih manjina Vojvodine, s izuzetkom Roma, starije je od većinskog srpskog stanovništva.

Prije deset godina prosječna starost Srba bila je 42,2 godine, Slovaka 44,3, Rumunja 44,6, dok su Mađari od većinskog stanovništva stariji za 2,8 godina, Rusini za 2,9, Crnogorci za 4,3, a Hrvati čak 8,8 godina.

I za manjine još jedna važna stvar: na izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti utječu i političke prilike. Tako je na popisu 2011. godine najveći broj neizjašnjenih bio na području lokalnih sredina gde živi znatan broj Hrvata, kao što su Subotica, Sombor i Šid.

Z. V.

Formira se Savjet za suradnju s civilnim društvom

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** najavio je da će biti formiran Savjet za suradnju s civilnim društvom, kako bi se omogućila izravna komunikacija predstavnika NVO i donositelja odluka.

»Nastavit ćemo poticati dijalog države s organizacijama civilnog društva o važnim društvenim pitanjima, a svakako će jedan od glavnih mehanizama biti Savjet za suradnju s civilnim društvom«, rekao je Žigmanov na konferenciji »Dijalog promena« u organizaciji delegacije EU i Beogradske otvorene škole.

On je rekao kako je važno da se radi na provođenju dokumenata javnih politika koji su usvojeni u prethodne dvije godine, kao što su strategije za rodnu ravnopravnost, za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, te za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva.

»Nadam se da ćemo u bliskoj budućnosti početi rad na izradi akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina«, rekao je on.

Naveo je kako mu je drago što ministarski mandat započinje pričom o važnosti dijaloga.

»Naše ministarstvo je u posljednje dvije godine uspostavilo institut društvenog dijaloga i tako otvorilo vrata za otvoreni razgovor što je preduvjet za uspješnu suradnju. Uvjeran sam da se bez stalnog i otvorenog dijaloga vlasti i civilnog sektora i građana teško može doći do zadovoljavajućeg rezultata u bilo kom reformskom procesu koji Srbija provodi u okviru svog pristupanja EU«, poručio je Žigmanov.

Kako je dodao, zato je važno da se razgovara o tome gdje se nalazimo na europskom putu i što nam sve predstoji.

Nikola Bertolini iz Delegacije EU izjavio je na ovoj konferenciji kako se od Vlade Srbije traži da bude proaktivnija i konstruktivno razgovara s civilnim društvom. On je izrazio nadu da će u tom smislu s novom ministricom za europske integracije **Tanjom Mišćević** doći do promjena na bolje.

Bertolini je rekao kako je konstruktivan dijalog s civilnim društvom važan u procesu pridruživanja s EU, te da tu ima mnogo posla koji treba obaviti u pogledu reformi, prenijela je RTV Vojvodina.

Uz predsjednika Milanovića bili su savjetnik predsjednika Hrvatske za vanjsku i europsku politiku **Neven Pelicarić**, ravnatelj Uprave za jugoistočnu Europu u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova **Stribor Kikerec** i tajnik Kabineta za vanjsku i europsku politiku u Uredu predsjednika Hrvatske **Ivan Mutavdžić**.

Mladež DSHV-a gost na Nacionalnom danu Mladeži HDZ-a

Tijekom prošlog vikenda održan je Nacionalni dan Mladeži Hrvatske demokratske zajednice u Hrvatskoj.

Na poziv predsjednika Mladeži HDZ-a **Maksimilijana Šimraka** ovom skupu, koji je održan u Bjelovaru, sudjelovali su i predstavnici Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini – tajnica Mladeži **Antonija Rudić**, predsjednik Mladeži za Suboticu **Ninoslav Radak** i predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**.

U pozdravnom govoru predsjednik Mladeži HDZ-a zahvalio se delegaciji Mladeži DSHV-a na dolasku te izrazio podršku za sve aktivnosti koje naša mladež radi na očuvanju hrvatske manjine u Srbiji. Također, čestitao je predsjedniku DSHV-a **Tomislavu Žigmanovu** na imenovanju za ministra u Vladi Srbije i poželio mu uspješan mandat.

Nazočnima su se obratili i predsjednik Vlade Hrvatske **Andrej Plenković** i predsjednik Hrvatskog sabora **Gordan Jandroković**.

Veleposlanica Srbije predala vjerodajnice predsjedniku Hrvatske

Predsjednik Hrvatske **Zoran Milanović** primio je 7. studenoga vjerodajnice nove veleposlanice Srbije **Je-
lene Milić**. U pratnji veleposlanice Srbije bili su vojni izaslanik obrane, pukovnik **Bojan Veličković** i ataše **Đorđe Žakula**.

Izbor V. saziva HNV-a**Elektorska skupština u nedjelju u Beogradu**

Elektorska skupština za izbor V. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća bit će održana u nedjelju, 13. studenog, u Beogradu. Za ove izbore potpise je prikupilo 88 elektora – 87 s liste »Hrvat i dalje ZAjedno« koju predvodi DSHV i jedan elektor koji nije s ove liste. Birat će se 29 vijećnika V. saziva HNV-a.

Elektorska skupština bit će održana u Velikoj dvorani Narodne skupštine Republike Srbije, Ulica Kralja Milana 14, s početkom u 12 sati.

Redni broj	Ime i prezime	Prebivalište
1.	Tomislav Žigmanov	Subotica
2.	Dario Bošnjak	Vajska, Bač
3.	Željko Šeremešić	Monoštor, Sombor
4.	Mata Zec	Sonta, Apatin
5.	Jasna Vojnić	Subotica
6.	Renata Kuruc	Sonta, Apatin
7.	Josip Bako	Đurđin, Subotica
8.	Lazar Cvijin	Subotica
9.	Snežana Periškić	Monoštor, Sombor
10.	Karolina Bašić	Subotica
11.	Tomica Vuković	Sombor
12.	Matilda Pelhe	Mala Bosna, Subotica
13.	Nevenka Tumbas	Subotica
14.	Đurđica Crnković	Subotica
15.	Zoran Čota	Sombor
16.	Igor Probojčević	Plavna, Bač
17.	Nataša Stipančević	Subotica
18.	Mirko Ostrogonac	Žednik, Subotica
19.	Silvija Miković	Subotica
20.	Antonija Rudić	Donji Tavankut, Subotica
21.	Filip Čeliković	Subotica
22.	Denis Lipozenčić	Subotica
23.	Ivan Vojnić Tunić	Žednik, Subotica
24.	Predrag Bedeković	Mirgeš, Subotica
25.	Stipan Bašić	Subotica
26.	Darko Prčić	Donji Tavankut, Subotica
27.	Martina Vizin	Subotica
28.	Tomislav Stipić	Đurđin, Subotica
29.	Mladen Petreš	Donji Tavankut, Subotica
30.	Ninoslav Radak	Mirgeš, Subotica
31.	Vera Hornjak	Petrovaradin, Novi Sad
32.	Anita Đipanov Marijanović	Monoštor, Sombor
33.	Ladislav Suknović	Subotica
34.	Ivan Piuković	Subotica
35.	Marin Piuković	Subotica
36.	Slavko Benčik	Donji Tavankut, Subotica
37.	Vojislav Temunović	Subotica
38.	Ljubica Vuković Dulić	Donji Tavankut, Subotica
39.	Tamara Kokai	Sonta, Apatin
40.	Marinko Stantić	Bač
41.	Marinko Katić	Subotica
42.	Snežana Pupić	Batrovci, Šid
43.	Ana Čavrgov	Subotica
44.	Nemanja Petrović	Starčevo, Pančevo

45.	Željko Pančić	Subotica
46.	Miroslav Kujundžić	Subotica
47.	Branko Kajić	Novi Beograd, Beograd
48.	Nikola Pavlić	Starčevo, Pančevo
49.	Goran Žeravica	Šid
50.	Damir Katić	Petrovaradin, Novi Sad
51.	Martina Kopunović	Novi Žednik, Subotica
52.	Slaven Dulić	Subotica
53.	Margareta Uršal	Subotica
54.	Branko Matin	Monoštor, Sombor
55.	Vinko Stantić	Mala Bosna, Subotica
56.	Darko Mendan	Soš, Šid
57.	Lozika Jaramazović	Subotica
58.	Adam Šimunov	Monoštor, Sombor
59.	Mladen Šimić	Vajska, Bač
60.	Darko Peka	Novi Slankamen, Indija
61.	Tanja Dulić	Subotica
62.	Ivan Ušumović	Subotica
63.	Krunoslav Đaković	Srijemska Mitrovica
64.	Dario Španović	Srijemska Mitrovica
65.	Marijana Prčić	Subotica
66.	Goran Kaurić	Zrenjanin
67.	Marija Rukavina Prčić	Subotica
68.	Martina Stantić	Donji Tavankut, Subotica
69.	Gorana Koporan	Sombor
70.	Ivan Budinčević	Subotica
71.	Ivan Majić	Odžaci
72.	Josip Rašić	Šid
73.	Nevena Baštovanović	Subotica
74.	Dušanka Lukin	Morović, Šid
75.	Milan Mikuljan	Petrovaradin, Novi Sad
76.	Mira Tumbas	Donji Tavankut, Subotica
77.	Martin Gabrić	Subotica
78.	Blaško Temunović	Bikovo, Subotica
79.	Davor Francuz	Monoštor, Sombor
80.	Ružica Kozma	Subotica
81.	Sonja Periškić Pejak	Monoštor, Sombor
82.	Hristina Štimac	Ruma
83.	Vladislav Horvacki	Subotica
84.	Miroslav Galar	Ruma
85.	Milica Vuković	Mirgeš, Subotica
86.	Darko Baštovanović	Beočin
87.	Mirko Turšić	Petrovaradin, Novi Sad
88.	Branimir Kuntić	Subotica

IV. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća

Godine velikih projekata

Sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, koja je održana u subotu, 5. studenoga, bila je posljednja sjednica u IV. sazivu HNV-a. Sjednica je održana na jugu Srbije u Prokuplju u sklopu studijskog putovanja vijećnika i elektora, koje je organizirano radi potpore hrvatskoj zajednici u Nišu

Detaljna analiza rada

Rad HNV-a prikazan je u detaljnoj analizi koja je pripremljena za 88. sjednicu. Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** kazala je da je Vijeće za četiri godine donijelo 518 odluka, bilo je više od 300 susreta s dužnosnicima iz Hrvatske i Srbije, više uspješnih razgovora s dužnosnicima u Hrvatskoj nego Srbiji. Od 20.000 eura, koliko je na početku ovog saziva HNV-a iznosila potpora iz Hrvatske, ta pomoć uvećana je na 350.000 eura. S druge strane, iznos sredstava koje iz Srbije dobiva HNV nije mijenjan desetak godina i godišnje je to 90.000 eura.

»Za četiri godine 12,5 milijuna dinara izdvojili smo za udžbenike, osam milijuna dinara za prijevoz učenika, za socijalni program dva milijuna dinara, 2,8 milijuna za redovito funkcioniranje Zaklade Spomen-dom bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu i Fondacije A. G. Matoš u Beogradu, 3 milijuna za tehničko opremanje udruga, 35 milijuna dinara udruge su dobile preko natječaja Ministarstva regionalnog razvoja. Uz to, Hrvatska osigurava smještaj za učenike, stipendije, domove«, kazala je Vojnić i dodala da ti ishodi ne bi bili mogući da nije bilo planskog djelovanja.

»Posložili smo prioritete, uradili strategije i elaborate, urađene su tri strategije i više od 20 elaborata, vođene su javne rasprave o strategijama«, kazala je Vojnić.

HNV se aktivno uključio i u pripremu Akcijskog plana za manjine, a na prijedlog ovog plana HNV je uložio čitav niz primjedbi, što je bio i razlog da se predloženi tekst Akcijskog plana ne usvoji. Predsjednica HNV-a vodi Odbor za hrvatsku manjinu Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske, a uz to ostvarena je suradnja s Hrvatima iz susjednih zemalja.

U ovom sazivu HNV-a završena je kupnja rodne rodne bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu i u tijeku su radovi na uređenju unutarnjeg prostora, osiguran je prostor u Beogradu koji se također obnavlja, u tijeku su radovi

Četvrti saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća izabran je na izornoj skupštini 4. studenog 2018. kada je lista *HRvati zajedno*, koju je predvodio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, odnijela uvjerljivu pobjedu. Na narednoj sjednici, 4. prosinca 2018., dvadeset i devet izabranih vijećnika verificiralo je svoje mandate. U prethodne četiri godine održano je 88 sjednica HNV-a, pokrenuti su i realizirani značajni projekti koji su osigurali prostore za hrvatske udruge u nekoliko mjesta, osnovane su tri fondacije, urađen registar gospodarstvenika, počeo je s radom Lektorat na hrvatskom jeziku na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, preveden je 61 udžbenik sa srpskog na hrvatski, višestruko su uvećana sredstva koja stižu iz Hrvatske... To je samo dio urađenog u prethodne četiri godine IV. saziva HNV-a.

na kući monoštorske župe koju je na korištenje dobila mjesna hrvatska udruga, svoju kuću dobila je i udruga u Vajskoj. Urađen je Registar gospodarstvenika u koji je upisano 1.309 poljoprivrednih gospodarstava i 105 poduzeća i obrta.

»Na početku IV. saziva želja nam je bila da svaki predsjednik HNV-a ima susrete sa svojim elektorima, a elektori sa svojim potpisnicima, kako bi do Vijeća stigli i prijedlozi, problemi iz lokalnih zajednica. Počeli smo, ali to nismo još dovoljno razradili i to nam ostaje za V. saziv. Zatim, Drama na hrvatskom u subotičkom kazalištu, školski centar, centar na Jadranskom moru, muzej Hrvata u Srbiji koji će biti u prostoru HNV-a kada se preselimo u Hrvatsku kuću, upis *Dužijance* u registar nematerijalne kulturne baštine, Hrvatski dom u Srijemskoj Mitrovici nije riješen, nije napravljena hrvatska akademska zajednica, sve to nam ostaje za naredni period«, kazala je Vojnić i dodala da u proteklom razdoblju neki odbori, kao što su odbori za informiranje i službenu uporabu jezika, nisu radili kao drugi odbori te će se u narednom razdoblju preispitati i koji su odbori potrebni, kao i sam izbor članova odbora.

Obrazovanje u fokusu

O aktivnostima u obrazovanju u protekle četiri godine izvijestila je predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**.

»Sa srpskog na hrvatski preveden je 61 udžbenik za osnovne škole i 31 udžbenik za srednje škole«, kazala je između ostalog Uršal.

Od 2019. broj upisane djece u vrtiće povećan je sa 101 na 135, nastavu na hrvatskom jeziku pohađa 224 učenika, ove školske godine u srednju školu upisano je 216 učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom, a izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture

prati 487 učenika. Osigurane su posebne upisne kvote za pripadnike hrvatske nacionalne manjine na pet visokih učilišta u Hrvatskoj i oko 50 studenata iz Srbije studira u Hrvatskoj, do sada je Lektorat za hrvatski jezik i književnost završio 44 prosvjetni djelatnik. U izvannastavne aktivnosti bilo je uključeno skoro 2.000 djece.

»Svake godine oko 50 učenika od 1. do 4. razreda koristi besplatan prijevoz, osigurali smo bon od 10.000 dinara za 94 prvašića, članske karte za knjižnicu s 313 učenika, 2.700 paketića za djecu, za 117 učenika subvencioniramo autobusne karte«, kazala je Uršal.

Udrugama tri milijuna

O radu udruga kulture izvijestio je predsjednik Odbora HNV-a za kulturu **Vojislav Temunović**. Kako je kazao, poslije pandemije i pauze od dvije godine udruge su nastavile redovit rad.

»Broj manifestacija se vratio na redovitu razinu. Manifestacije se održavaju 'uživo', ali se posljedice pandemije primjećuju na kvaliteti programa. Realizira se više od 300 programa, a plan za naredno razdoblje je više zajedničkih programa«, kazao je Temunović.

Vijećnici su na 88. sjednici usvojili i Odluku o raspodjeli sredstava na natječaju HNV-a za 2022. godinu za sufinanciranje rada hrvatskih udruga koji se realizira uz potporu Osječko-baranjske županije i Zavoda za kulturu voJVodanskih Hrvata. Raspoređeno je tri milijuna dinara.

»Na ovom natječaju udrugama je dodijeljeno tri milijuna dinara, ali smo uspjeli osigurati i tri milijuna dinara za tehničko opremanje udruga, tako da možemo kazati da je proračun HNV-a ove godine za udruge bio dvostruko veći. U ovom natječaju udruge su iskoristile mogućnost da traže sredstva za redovitu djelatnost. Sredstva su dodijeljena za 47 projekata. Pri donošenju odluke gledali smo i koliko su i za koje programe udruge dobile sred-

stava na drugim natječajima, kako se ne bi dogodilo da neki programi dobiju i više od milijun dinara za jedan isti program, što nije razmjerno rezultatima tog projekta. U posljednje tri godine sustavno pratimo i druge natječeaje, naravno ne uskraćujemo nikome sredstva, ali isto tako gledamo da svaka udruga ima osnovna sredstva za rad«, kazao je predsjednik IO HNV-a **Lazar Cvijin**.

Na 88. sjednici HNV-a dana je suglasnost na Javni poziv za podnošenje prijedloga za dodjelu priznanja HNV-a za 2022. godinu.

Svečanoj sjednici, koja je održana u Prokuplju, su, osim vijećnika, prisustvovali i elektori i članovi Udruge *Široko* iz Niša. Vijećnici i elektori sudjelovali su na završnom studijskom putovanju tijekom kojega su obišli biskupsko svetište Gospe Tekijske u Petrovaradinu, grob nekadašnjeg predsjednika HKPD-a **Jelačić Petra Pifata**, rodnu kuću bana Jelačića, te prostor Fondacije A. G. Matoš u Beogradu.

Z. V.

Hrvati u Nišu

Posljednja sjednica HNV-a održana je na jugu Srbije kao vid potpore Hrvatima u Nišu, koji su 2015. godine osnovali Udruhu *Široko*. Toj udruzi uručena je tehnička oprema: printer i laptop. Oprema je osigurana preko projektnih programa Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond* i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, uz podršku HNV-a i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a uz četrdesetak drugih udruga kulture tehničku opremu dobila je i Udruga *Široko*. »Prvi Hrvati u Nišu i okolici bili su Dubrovčani, u kasnijim stoljećima dolazili su Hrvati iz Janjeva koji su se 90-ih godina iselili u Hrvatsku. Ostali su oni koji su došli poslije Drugog svjetskog rata, oni koji su u nacionalno mješovitim brakovima. Prema popisu iz 2011. godine na području Niša ima oko 400 Hrvata. Osim iz Niša, s nama su i pojedinci iz Vranja, Kruševca...«, kazao je predsjednik Udruge *Široko* **Miro Čavar**.

»Srpsko-hrvatski dijalog – nove perspektive«

Brojni primjeri suradnje prolaze »ispod radara«

Srpsko-hrvatske i hrvatsko-srpske odnose danas nužno treba sagledavati na više razina, a ne samo kroz odnose dviju država koji su na najnižoj razini od 2000. godine, jer postoje brojni primjeri iznimno dobre suradnje, rečeno je u ponedjeljak navečer u Beogradu na tribini zaklade *Friedrich Ebert* na ovu temu.

No, niti jedna strana nema dovoljno sluha staviti ih »u prve minute tv-dnevnik«, rečeno je na debati »Srpsko-hrvatski dijalog – nove perspektive«, održanoj u organizaciji Instituta za filozofiju i društvenu teoriju sveučilišta u Beogradu pod pokroviteljstvom njemačke neprofitne zaklade *Friedrich Ebert*.

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u srbijanskoj vladi i predstavnik hrvatske zajednice **Tomislav Žigmanov** ocijenio je da su hrvatsko-srpski odnosi danas na najvišoj razini u posljednja tri desetljeća, istaknuvši da ne govori o odnosima dviju država, jer drži da je odnos Hrvatske i Srbije kao država na najnižoj razini od 2000. godine.

»Život postoji i izvan državnih odnosa, politike i tabloida«, kaže Žigmanov i dodaje da, osim velike gospodarske suradnje koja je u prvoj polovici godine premašila 800 milijuna eura, uspješno surađuju i institucije umjetnosti, kulture, pa čak i estrada.

»Činjenica da je predstavnik hrvatskog naroda dobio poziciju u Vladi Srbije može se tumačiti kao pozitivna gesta i imat će relaksirajuće posljedice kada su u pitanju hrvatsko-srpski odnosi«, rekao je Žigmanov.

Dodaje kako je »važno ne samo tko je u Vladi Srbije u pogledu srpsko-hrvatskih odnosa već i tko je izostao iz Vlade«.

Ocijenivši da »ono što je bilo u prošlosti ne treba gurati pod tepih«, istaknuo je da suočavanje s prošlošću treba obje strane voditi u bolje odnose u budućnosti. O svom ulasku u Vladu kaže da je preuzeo odgovornost, a da se o njegovom doprinosu može razgovarati kada prođe neko vrijeme.

»U kontekstu hrvatsko-srpskih odnosa bio bi veliki luksuz odbiti mjesto ponuđeno predstavniku hrvatske nacionalne zajednice«, rekao je.

Profesor Filozofskog fakulteta zagrebačkog sveučilišta **Harvoje Klasić** sugerirao je da se o srpsko-hrvatskim odnosima mora govoriti na više razina – o odnosu dviju država, dvaju naroda, odnosu dvaju naroda u Hrvatskoj, dvaju naroda u Srbiji, te odnosima političkih elita i običnih građana.

»Kakvi su odnosi, odgovor ovisi o tome koga pitate. Ako pitate normalne ljude, koji ne pripadaju neakvim elitama,

suradnja izgleda mnogo bolje nego kada čitate (srbijanski provladin tabloid) *Informer*«, rekao je Klasić.

Ukazujući na povijesne činjenice »da smo zajedno na ove prostore došli prije tisuću godina« Klasić je rekao da u tom razdoblju ima samo jedno stoljeće u kojem su »Hrvati i Srbi svjesno ratovali jedni protiv drugih, ali su neki i surađivali«.

Klasićeva kolegica s Filozofskog fakulteta u Beogradu **Dubravka Stojanović** istaknula je da u srbijanskim medijima i tabloidima »Hrvatske ima više nego ikad«.

Ironično je primijetila da je Hrvatska uvijek »rezervni štih« koji će u domaćoj političkoj krizi pomoći da se »podignu strasti« i da se »sjetimo svih neugodnih trenutaka, međusobnih sukoba i pokolja« da bi se »skrenula pozornost s nekih važnih i ključnih pitanja«.

Po njezinim riječima, političkim elitama često »nije važno kakva je realna povijest« jer se i kroz obrazovanje i udžbenike »barata s puno pogrešnih podataka«. »Problem je što ni struka ni društvo na to ne reagiraju, što dovodi do zlouporabe srpsko-hrvatskih odnosa pa nam predstoji da apeliramo da se izbjegavaju ti sukobi«, poručila je Stojanović.

Zamjenik župana Primorsko-goranske županije **Petar Mamula** istaknuo je da postoje brojni primjeri suradnje između institucija koji osjetno prolaze »ispod radara« jer niti na jednoj strani nema dovoljno sluha da se takve primjere »stavi u prve minute tv-dnevnik«.

»Kad pogledamo Britance, Francuze i Nijemce koji su stoljećima ratovali, a danas najbolje surađuju, vidimo da nismo napravili korake k tome da prevladamo naše sukobe, a jedan od načina je da počnemo isticati tu suradnju koja postoji«, rekao je Mamula.

hina.hr

Profiliranje kulturnog identiteta Vojvodine

»Centar afirmira multikulturalnost, jer je ona srž vojvođanskog identiteta. A jedna kultura živi onoliko koliko korespondira s drugim kulturama«, kaže Gordana Draganić Nonin. »Postoje značajne rezerve u mogućnosti naše suradnje, i to prije svega u području zajedničkog proučavanja i predstavljanja kulturnog naslijeđa i suvremenog kulturnog stvaralaštva Vojvodine, kako većinskog naroda tako i nacionalnih zajednica«, kaže Vladimir Francisty

Zavod za kulturu Vojvodine osnovan je 2003. godine odlukom Skupštine AP Vojvodine, a 2019. transformira se u Kulturni centar Vojvodine *Miloš Crnjanski*. Zajednička odrednica dosadašnjih i planiranih projekata ovog centra je usmjerenost k razvojnim, kako kreativnim tako i znanstvenim strategijama koje profiliraju kulturni identitet Vojvodine.

»Programski koncept ove institucije podrazumijeva stimuliranje suvremene umjetničke produkcije u Vojvodini, znanstvena, stručna, razvojna i primijenjena istraživanja u području kulture i aktivnu međunarodnu suradnju, putem realiziranja projekata koji obuhvaćaju organiziranje kulturno-umjetničkih događanja, kulturnu i umjetničku produkciju, prezentacije, informacijsko-dokumentacijske djelatnosti, nove medije, stručna istraživanja i usavršavanja i obrazovanje u kulturi i umjetnosti, stručne i tematske konferencije i okrugle stolove, menadžment u kulturi i kulturni turizam. Ono što je najvažnije, zajednička odrednica dosadašnjih i planiranih projekata naše institucije je usmjerenost k razvojnim, kako kreativnim tako i znanstvenim strategijama koje profiliraju kulturni identitet Vojvodine«, kaže suradnica za unaprjeđenje djelatnosti ustanove kulture **Gordana Draganić-Nonin**.

Srž vojvođanskog identiteta

Draganić-Nonin kaže da Centar afirmira multikulturalnost, jer je ona srž vojvođanskog identiteta.

»Prvo, odmah nakon osnivanja, tada Zavoda za kulturu Vojvodine, osnovan je časopis za poticanje i afirmaciju interkulturalne komunikacije *Interkulturalnost*, čija je glavna urednica dr. **Aleksandra Bosnić-Đurić**. Taj časopis izlazi dva puta godišnje i znanstvenog je karaktera, a od 2009. izlazi i časopis za suvremenu kulturu Vojvodine *Nova misao*. Od ove godine počeli smo objavljivati novu seriju tog časopisa koji sada izlazi šest puta godišnje, na manjem formatu, ali na većem broju strana. Glavni urednik, književnik **Nenad Šaponja**, posebno inzistira na periodici znajući koliko je ona važna za razvoj jedne kulture, a znamo da se periodika iz različitih područja smanjuje, što svakako nije dobro. Urednik naše Izdavačke

djelatnosti **Mirko Sebić**, koji je uređivao časopis *Nova misao*, od početka je tijekom 12 godina i postavio časopis kao temelj promoviranja multikulturalnosti. Također, da ne nabrajamo promoviranje multikulturalnosti koju kontinuirano radimo kroz redovne programe: koncerte, govorne programe, galerijsku djelatnost i drugo«, kaže sugovornica.

Kulturni centar Vojvodine *Miloš Crnjanski* je ustanovio i dodjeljuje najveća priznanja u Vojvodini za kulturu, a to su godišnje nagrade ove institucije. Osim nagrade *Iskre kulture*, koju dobija mlad umjetnik do 35 godina, tu su i tri medalje za kulturu. Osim *Medalje kulture* za očuvanje kulturnog naslijeđa i *Medalje kulture* za ukupno stvaralaštvo, tu je i *Medalja kulture* za interkulturalnost i multikulturalnost, koju je 2011. godine, prije nego je bila uposlena u Zavodu, dobila naša sugovornica.

(Ne)suradnja s manjinskim zavodima

»Kulturni centar Vojvodine *Miloš Crnjanski* jest krovna organizacija kulture u Vojvodini, ali se posebna pažnja posvećuje suradnji s kulturnim centrima i zavodima u Vojvodini. I to ne samo na formalan način, samo potpisivanjem protokola o suradnji već i razmjenom značajnih programa«, ističe Draganić-Nonin, ali u zavodima za kulturu vojvođanskih Slovaka i Rusina kažu da bi ta suradnja mogla biti i bolja.

»Imajući u vidu da je Kulturni centar Vojvodine *Miloš Crnjanski* osnovan s ciljem da njeguje i promovira suvremene kulturne strategije, istražuje mogućnosti primjene i razvoja novih kulturnih modela u Vojvodini, umrežava postojeće institucije kulture i afirmira multikulturalnost, dosadašnjom suradnjom ne možemo biti u potpunosti zadovoljni. Do sada nisu organizirani značajniji zajednički projekti, a naša dosadašnja suradnja je imala više simboličan karakter i ostvarivala se u obliku razmjene knjiga i časopisa iz produkcije Zavoda, odnosno KCV-a, ili eventualnih sporadičnih poziva na konferencije, seminare i druge kulturne manifestacije, koje organizira KCV *Miloš Crnjanski*«, kaže direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Slovaka **Vladimir Francisty**.

Francisty i naglašava kako, budući da je jedan od zadataka KCV-a *Miloš Crnjanski* promoviranje filozofije multikulturalnosti i umrežavanje postojeće ustanove kulture u koje sigurno spadaju i zavodi za kulturu nacionalnih zajednica u Vojvodini ima mnogo mogućnosti za suradnju.

»Kulturu i kulturno naslijeđe Vojvodine vidimo kao multikulturalni fenomen u okviru kojeg se u uvjetima uzajamne interakcije razvijaju kulture pojedinih nacionalnih zajednica sa svim svojim specifičnostima i vlastitom kulturnom tradicijom. Zbog svega navedenog mislimo da postoje značajne rezerve u mogućnosti naše suradnje, i to prije svega u području zajedničkog proučavanja i predstavljanja kulturnog naslijeđa i suvremenog kulturnog stvaralaštva Vojvodine, kako većinskog naroda tako i nacionalnih zajednica«, kaže Francisty i navodi u svezi suradnje Zavoda za kulturu vojvođanskih Slovaka sa zavodima ostalih nacionalnih manjina kako je do sada ostvareno nekoliko zajedničkih projekata, ali i da postoji prostor za bolju i intenzivniju suradnju.

»Svakako bi htjeli istaknuti dva ostvarena projekta, i to projekt 'Slikom zajedno' – izložbu zavoda za kulturu nacionalnih manjina u Vojvodini na kojoj su izložena umjetnička djela šest likovnih umjetnika, predstavnika zavoda za kulturu vojvođanskih Mađara, Rumunja, Rusina, Slovaka, Hrvata, kao i jednog predstavnika većinskog naroda. Izložba je posjetila Suboticu, Novi Sad, Zrenjanin i Sentu. Drugi zajednički projekt na kom smo uspješno surađivali je koncert pod nazivom 'Cvet raznolikosti', održan 16. kolovoza ove godine na sceni *Pera Dobrinović* Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu. Ovaj projekt je imao za cilj da kroz glazbu prezentira jedinstvenost različitosti, duha multikulturalnosti i interkulturalnosti Novog Sada i Vojvodine. Realiziran je kao dio podprograma 'Dunavsko more' u okviru programa 'Novi Sad – europska prijestolnica kulture', a u njegovoj organizaciji sudjelovali su zavodi za kulturu vojvođanskih Rumunja, Mađara, Slovaka, Rusina i Hrvata, pod pokroviteljstvom Fondacije 'Novi Sad – europska prijestolnica kulture' i Grada Novog Sada«,

kaže Francisty i naglašava činjenicu da je Vojvodina s historijskog i kulturološkog stanovišta specifična regija, čiji identitet se nerijetko promatra kroz uobičajene stereotipe o harmoničnom multietničkom i multikulturalnom društvu ili pak kroz nacionalne mitove u službi dnevne politike.

»Naravno, istinu je potrebno tražiti u obje ove pozicije. Činjenica je da je Vojvodina multietnička, da u njoj koegzistiraju različiti kulturni i etnički obrasci, za koje je imanentna težnja da sačuvaju svoj nacionalni i kulturni identitet. Isto tako, činjenica je da ovakav suživot proizvodi međusobne interakcije, kulturološke, sociološke utjecaje, prirodne asimilacijske pritiske, a rezultat svega toga je stvaranje određenog nadnacionalnog identiteta, koji postaje zajednička osobina svih nacionalnih zajednica Vojvodine. Jedna od osnovnih vrijednosti i specifičnosti Vojvodine kao regije je upravo u uspješnom pronalaženju balansa između naizgled suprotstavljenih tendencija. S jedne strane je izgrađen refleks za očuvanje vlastitog identiteta, a s druge strane postoji visok stupanj tolerancije na međusobne utjecaje koji dovode do brisanja kulturoloških granica.«

O suradnji s kulturnim centrom Vojvodine *Miloš Crnjanski* razgovarali smo i s direktorom Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina **Sašom Sabadošom**.

»S Kulturnim centrom Vojvodine *Miloš Crnjanski* do sada nismo imali značajniju suradnju, ali se nadamo da će ona biti što prije uspostavljena. Suradnja je moguća prije svega na planu izdavaštva, ali i preko zajedničkih izložbi ili istraživanja. S drugim manjinskim zavodima surađujemo, a najsvježiji oblik te suradnje bio je koncert 'Cvet raznolikosti', gdje je pet orkestara tradicionalne muzike zajedno nastupilo u okviru programa 'Europske prijestolnice kulture – Novi Sad 2022'. Vojvođanski kulturni prostor postoji samo ukoliko svi mi, bez obzira kom narodu pripadamo, surađujemo. Rezultati te suradnje su u stvari proizvodi vojvođanske kulture«, kaže Sabadoš.

Z. Sarić

Marko M. Lazarević, politolog, doktorand na Fakultetu političkih nauka u Beogradu

Slaba vidljivost pučkih pravobranitelja u medijima

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Ove godine u prosincu će se navršiti dvadeset godina od donošenja odluke o osnivanju Pokrajinskog pučkog pravobranitelja (ombudsmana). Nakon toga uvedeni su ombudsmeni u pojedinim lokalnim sredinama, a zatim i na republičkoj razini 2007. O njihovoj ulozi u povećanju odgovornosti u društvu, osobito u institucijama horizontalne odgovornosti (parlament, sudovi, nezavisna kontrolna tijela), a koja pokazuje značajne manjkavosti u našem društvu razgovarali smo s politologom **Markom M. Lazarevićem**.

► **Zašto je deficit horizontalne odgovornosti, kako tvrdite, sustavni problem u »mladim demokracijama«?**

Svjedoci smo da se u posljednjih dvadeset godina svijet suočava s trendom demokratske recesije. Prvi put od 2004. godine takozvani Bertelsmanov indeks transformacije (BTI) bilježi više autokratskih nego demokratskih država u svijetu. Posljednji izvještaj o kvaliteti demokracije u svijetu švedskog V-dem Instituta pokazuje kako je nivo demokracije koji je uživao prosječan građanin svijeta tijekom prošle godine opao na nivo iz 1989. godine. Broj liberalnih demokracija je smanjen, a izborne autokracije ostale su najčešći tip režima u svijetu i u njima živi 70 posto svjetske populacije. Negativna tendencija posebno je uočljiva na primjerima novih (mladih) demokracija koje prolaze kroz tranziciju, a koje se najčešće označavaju kao neliberalne ili defektne demokracije. Nove ili mlade demokracije često postaju defektne demokracije s epitetima (iliberalne demokracije, hibridne demokracije, delegativne demokracije i sl.), jer vertikalna odgovornost koja uključuje pozivanje na odgovornost izabranih dužnosnika biračima periodično putem izbora nije dovoljna da se zaustavi jačanje autoritarnih tendencija izvršne vlasti. Ovaj deficit odgovornosti izvršne vlasti vodi demokratskoj eroziji i padu kvalitete demokracije, što ugrožava šanse za uspješan demokratski razvoj. Ovdje dolazimo do institucija horizontalne odgovornosti (parlament, sudovi, nezavisna kontrolna tijela) i smatram da

deficit horizontalne odgovornosti nije sustavni problem samo u novim (mladim) demokracijama već i u onim etabliranim, nazovimo ih »starim« demokratskim političkim sustavima. Nedemokratske prakse novijeg datuma koje vode demokratskoj eroziji uključuju koncentraciju moći u izvršnoj grani vlasti. Ovo demokratsko zaostajanje ima za simptom eroziju horizontalne odgovornosti i očitava se u povećanju moći izvršne vlasti, koja sustavno slabi mehanizme kontrole i provodi niz institucionalnih promjena koje otežavaju njihovo funkcioniranje. Tako zakonodavna i sudska vlast imaju ograničeni nadzor nad izvršnom vlašću koja podrija instrumente ograničavanja što rezultira poremećajem ravnoteže moći koja naginje na stranu egzekutive. Da rezimiram: izostanak funkcionalnih institucija horizontalne odgovornosti, a među njima i agilnih nezavisnih kontrolnih tijela poput jakih pučkih pravobranitelja koji bi osigurali kontrolu i ravnotežu podjele vlasti nužno vodi značajnom usporavanju sazrijevanja mladih demokracija i ostanku na tankoj liniji (ponovnog) prelaska u autoritarni tip režima.

► **Kakva je uloga pučkog pravobranitelja u našem društvu? Što su Vaša istraživanja pokazala: mogu li zaštitnici građana zaista kontrolirati rad izvršne vlasti? Drugim riječima, imaju li zaštitnici građana moć u društvu »ispravljati« pogreške loše uprave?**

Institucija pučkog pravobranitelja kao predstavnik »četvrte grane vlasti« se pokazala kao adaptibilna i s kapacitetima dovoljnim da efikasno štiti prava građana i kontrolira rad javne uprave i funkcionara, te da krute administrativne sustave učini u izvjesnoj mjeri transparentnim i dostupnim parlamentarnoj kontroli i sudu javnosti. Ukoliko govorimo o tome kako ova institucija može dobiti potrebnu javnu podršku i idealno neku vrstu političkog razumijevanja od strane predstavnika vlasti, ombudsman može biti vrlo značajan korektiv rada državnih tijela, predstavnika izvršne vlasti. Osim svakodnevnog rada na zaštiti prava građana i kontroli rada javne uprave, pučki pravobranitelj se pokazao kroz povijest i kao važan

**Usudio bih se kazati da su
korupcija, mito i nepotizam
postali sastavni dio kultu-
re na našim prostorima ***
**Bez javne potpore i aktivnog
praćenja od strane medija
nema ni efikasnog rada pučkih
pravobranitelja u smislu pri-
hvatanja njegovih preporuka**
*** Jedina moć u rukama om-
budsmata je pritisak i javno
objelodanjivanje određenih
nezakonitih radnji i kršenja
ljudskih prava**

faktor u procesu demokratske tranzicije ka konsolidaciji novog tipa političkog ustrojstva. Utjecaj ombudsmana kao nezavisnog kontrolnog tijela najslikovitije se očitava na primjerima tranzicijskih političkih sustava u Latinskoj Americi, nakon pada diktatura u Portugalu i Španjolskoj ili u postkomunističkom političkom sustavu Poljske. U oba slučaja se institucija ombudsmana pokazala kao vrlo važan mehanizam horizontalne odgovornosti, naročito imajući u vidu da je riječ o društvima koja su se suočavala s visokom razinom društvenih konflikata u momentima pada starog režima i prelaska u demokracije. U demokracijama na našim prostorima (ex-YU demokracije) ombudsman kao dopunski aparat parlamentarne kontrole izvršne vlasti i pomoćni mehanizam neefikasnog sudstva utječe na povećanje transparentnosti i odgovornosti nositelja vlasti, kao i na poštovanje ljudskih sloboda i prava što vodi smanjenju rizika od zlouporaba moći i prevenciji narušavanja elemenata koji garantiraju poštovanje demokratskih normi. Međutim, moramo biti svjesni da u političkim sustavima s niskim razinama demokratske političke kulture, među koje svakako spadaju i politički sustavi nastali na ruševinama komunističkih režima u kojima mi živimo, bez javne potpore i aktivnog praćenja od strane medija nema ni efikasnog rada pučkih pravobranitelja u smislu prihvatanja njegovih preporuka.

► **Kakav model je kod nas razvijen?**

Prije no što odgovorim na ovo pitanje moram istaći svojevrstan kuriozitet u usporednoj praksi kada je riječ o uvođenju institucije ombudsmana u Srbiji. Naime, kod nas je prije nacionalnog, ombudsman uveden na razini pokrajine (niža razina organizacije vlasti), i to 2003. godi-

ne u AP Vojvodina. Godinu dana prije toga, donošenjem Zakona o lokalnoj samoupravi napravljen je prostor za uvođenje pučkih pravobranitelja kao fakultativnih tijela na razini jedinica lokalne samouprave. Naznake konačnog uvođenja republičkog ombudsmana pojavile su se konačno 2005. godine nakon donošenja Zakona o Zaštitniku građana. Dvije godine kasnije, nakon snažnog pritiska nevladinih organizacija i međunarodne zajednice, ombudsman je predviđen najprije Ustavom iz 2006., a potom, od strane parlamenta, i izabran prvi pučki pravobranitelj 2007. godine. Cinici bi ovdje iskoristili rečenicu velikog pravnika **Valtazara Bogišića** »što se grbo rodi, ni vrijeme ne ispravi«. Međutim, nije bilo baš tako u nas ovog puta. Uspjeli smo prebroditi »dječje bolesti« i instituciju ombudsmana maksimalno ojačati, dodjeljujući joj ustavni karakter. Pučki pravobranitelj u Srbiji u svom djelovanju sintetizira dva aspekta rada – rad administrativnog tipa, s aspektom rada ombudsmana zaduženog za zaštitu ljudskih prava. Ombudsman u Srbiji s jedne strane kontrolira administraciju u njenom svakodnevnom kontaktu s građanima u nastojanju da njen odnos prema građanima bude svojstven principima demokracije. Drugi aspekt rada rezultat je upravo procesa »hibridizacije« same institucije, gdje je ona nadležna za zaštitu ljudskih prava u Srbiji i promoviranje načela dobre uprave. Njegova kontrolna uloga odnosi se na sva prava garantirana nacionalnim i međunarodnim aktima, što je u suglasnosti i s konceptom nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava. O čemu se ovdje radi? Naime, među ombudsmanima koji su prepoznati od strane UN-a kao Nacionalna institucija za zaštitu i promociju ljudskih prava je i pučki

pravobranitelj u Srbiji, koji je prvi put akreditiran s najvišim »A« statusom 2010. godine. Dodatno, pučki pravobranitelj u Srbiji je 2011. godine dobio i poseban status, kao mehanizam ili tijelo za borbu protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka. Djelujući kao Nacionalna institucija za zaštitu ljudskih prava, pučki pravobranitelj najprije provjerava jesu li prava građana poštovana ili povređena, a povrede mogu biti učinjene aktima, radnjama ili nečinjenjem tijela uprave, ako se radi o povredi zakona, drugih propisa i općih akata. Obavljajući redovne aktivnosti ombudsman nadgleda poštovanje ljudskih prava i u momentima kada ne postoji konkretan slučaj povrede prava, i to kroz nadzore i druge istražne djelatnosti. Suprotno nadgledanju, povrede prava utvrđuju se i kroz posebne postupke koji se okončavaju donošenjem zaključka u vidu odgovarajuće preporuke, mišljenja ili savjeta. Posebnu kategoriju ovlaštenja puč-

vanja svojih prava, davanje i primanje mita u javnim ustanovama) korupciji i nedovoljnoj razvijenosti institucija? Na primjer, prema iskustvu različitih ljudi plaćanje liječnicima u javnim ustanovama je postala vrlo raširena praksa, skoro da je to sada već normalno ili očekivano.

U pravu ste potpuno, to je vrlo razgranata praksa. Usudio bih se kazati da su korupcija, mito i nepotizam postali sastavni dio kulture na našim prostorima. To svakako dalje vodi razgradnji institucija i personalizaciji vlasti. Ostaje pitanje jesu li za to krive institucije ili građani. Mnogo pametniji ljudi od mene ne uspijevaju pronaći odgovore, a čini se i čarobnu formulu kako bi se korupcija kao značajan sustavni problem riješio. Čini mi se da mi ipak kao društvo moramo doseći višu razinu političke, pa čak i kulturne i moralne prosvijećenosti da bismo govorili o uklanjanju koruptivnih djela.

► **Koliko građani u Srbiji koriste instituciju pučkog pravobranitelja (ombudsmana)? Poznaju li građani u dovoljnoj mjeri njihove nadležnosti? Za što se najčešće obraćaju?**

To je jako dobro pitanje. Najprije, brojke iz godišnjih izvještaja pučkog pravobranitelja ukazuju na to da dolazi do povećanja broja ljudi koji se obraćaju ovom tijelu. Raduje da se iz godine u godinu sve veći broj građana obraća ombudsmanu, jer to pokazuje povećanje povjerenja prema ovoj instituciji i ukazuje na to da građani u ombudsmanu vide saveznika. Da ne budem shvaćen pogrešno, svakako bih volio da taj broj obraćanja ombudsmanu bude što manji, jer bi to značilo i da su kršenja ljudskih prava sve rjeđa. Međutim, bojim se da to neće biti slučaj jer

je opći trend u svijetu neka vrsta zaoštavanja diskursa, pomanjakanja političke kulture, ali i tolerancije, što vodi sve češćim kršenjima ljudskih prava. Kada je riječ o Srbiji, pučkom pravobranitelju i dalje se najveći broj građana obraća povodom kršenja socijalnih i ekonomskih prava čemu je u značajnoj mjeri pridonijela i pandemija zarazne bolesti covid-19, dok se trećina svih obraćanja odnosi na problem »loše uprave«, a prije svega na neblagovremen rad administracije i pogrešnu primjenu prava. Vraćam se na vaše pitanje. Bojim se da se rast općeg nepovjerenja prema političkim institucijama u mladim, tranzicijskim demokracijama prelijeva i na nezavisna kontrolna tijela, pa i pučkog pravobranitelja.

kog pravobranitelja, kao Nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava, predstavljaju pružanje dobrih usluga, posredovanje, davanje savjeta i mišljenja, ostvarivanje suradnje putem komunikacije s nositeljima državnih funkcija, a potom i s predstavnicima civilnog sektora iz ovog područja.

► **Tko su najčešći uzročnici kršenja ljudskih prava?**

Prva asocijacija su političke institucije, država, pa i političari. Međutim, danas pričamo da su uzročnici i kompanije, ali i velike multinacionalne korporacije.

► **Pridonose li građani svojim postupcima (zaobilazanje procedura, traženje kraćeg puta do ostvari-**

Mislim da nema jake institucije ukoliko ne postoji izražena potražnja građana najprije kada je riječ o zaštiti prava, a potom i za institucijama koje mogu tu zaštitu i omogućiti. Ombudsman u Srbiji ima sve zakonske preduvjete da bude uspješna institucija kada je riječ o neposrednom odnosu s građanima. Međutim, boljka većine ombudsmana u demokratskim političkim sustavima poput našeg je to što pate od slabe vidljivosti i zastupljenosti, kako u medijima tako i u društvu uopće. Svjesni snage koju mediji imaju, čini se kako je najprije potrebno da mediji u Srbiji shvate značaj ove institucije, kao i uopće nezavisnih kontrolnih tijela za poboljšanje kvalitete života građana. Mediji su moćan mehanizam za popularizaciju ovih institucija, a na primjeru Slovenije možemo vidjeti kako je sinergijski efekt medija i njihovog ombudsmana davao rezultate kada je riječ o borbi protiv korupcije i zaštiti ljudskih prava. To je onaj dvosmjerni odnos za koji sam izuzetno zainteresiran, te sam ga smjestio i kao centralni istraživački problem u doktoratu. Smatram da se tu krije odgovor na pitanje kako se može dodatno osnažiti institucija ombudsmana. Svakako su na raspolaganju i društvene mreže kao efikasan način komunikacije s građanima, kao i otvaranje vlastitog Youtube kanala. Naravno, to zahtijeva dodatne financijske i ljudske resurse, ali je to svakako pravi put za popularizaciju ove institucije.

► A koliko ombudsmeni postupaju po vlastitoj inicijativi?

Ombudsmeni imaju i tu mogućnost, svakako. Pučki pravobranitelj može proaktivno djelovati, te tako postupiti i po vlastitoj inicijativi kada na osnovu vlastitog saznanja ili saznanja dobijenih iz drugih izvora ocijeni da je došlo do povrede ljudskih sloboda ili prava. Ukoliko usporedimo, recimo, izvještaje pučkog pravobranitelja iz 2016. i 2021. godine, vidjet ćemo da se postupanje ombudsmana po vlastitoj inicijativi dupliralo, pa čak i tripliralo. To je odličan pokazatelj koji ukazuje na to da nije došlo do pasivizacije ove institucije i da povećanje financijskih sredstava, sljedstveno tome i ljudskih resursa pridonosi i povećanju agilnosti institucije. Raduje i podatak da je tijekom 2021. godine pučki pravobranitelj po vlastitoj inicijativi pokrenuo više postupaka kontrole rada nadležnih državnih tijela nakon informacija koje su objavljene u medijima. Ombudsman mora nametnuti takav imidž da oni koji potencijalno ulaze u nezakonite radnje mogu znati kako postoji budno oko koje non-stop prati i kontrolira njihov rad.

► Koliko rad ombudsmana ovisi o samoj osobi koja obnaša tu dužnost?

Instituciju ombudsmana najbolje opisuju termini »toothles tiger« ili »watchdog in chains«, stoga moramo biti realni i svjesni da mi ovdje govorimo o kontrolnom tijelu koje nema formalna ovlaštenja i moć da kažnjava. Iz ovoga proizlazi da je jedina moć u rukama ombudsmana pritisak i javno objelodanjivanje određenih nezakonitih radnji i kršenja ljudskih prava. Tu dolazimo do toga da i pojedinac na čelu institucije često »diktira tempo« rada i ostavlja dojam o njenoj snazi, naročito ako znamo da

smo mi skloni personifikaciji institucije kroz određenu ličnost. To poistovjećivanje institucije i ličnosti nije dobro, ali u slučaju jedne ovako male institucije može biti i prednost. Primjeri ombudsmana u Poljskoj i Češkoj tijekom tranzicije krajem osamdesetih i početkom devedesetih govore u prilog tome kada su građani umjeli stati iza ove institucije i pojedinca na njenom čelu svjesni važnosti akcija koje poduzimaju u kontekstu podrške demokratskim reformama.

► Imaju li ombudsmeni dovoljno ljudskih resursa da odgovore na sve potrebe, odnosno kršenja ljudskih prava?

Ove institucije se često suočavaju s problemom kada je riječ o ljudskim resursima, ali je problem i kada je riječ o financijskim resursima. Definitivno su ovo dvije najizraženije boljke koje ometaju normalan rad institucije. To nije praksa samo u Srbiji, jer ništa drugačije nije ni u regiji. U godinama nakon konstituiranja pučkog pravobranitelja, ovo nezavisno kontrolno tijelo se suočavalo s različitim administrativnim i političkim pritiscima. Pučki pravobranitelj je svoj kredibilitet gradio uz česta osporavanja od strane političkih subjekata uz dodatna financijska i organizacijska ograničenja. Danas je slika dosta bolja u odnosu na godine nakon njegovog konstituiranja, ali znamo da financiranje utječe i na sistematizaciju radnih mjesta, a niske plaće utječu da zaposleni nalaze bolje plaćene pozicije i odlaze iz institucije. Ako pogledamo empirijske podatke, vidimo da je kod svih ombudsmana u zemljama u tranziciji veći broj pritužbi nego u zapadnim zemljama s razvijenim stupnjem demokracije. Nameće se jasan zaključak kako je za efikasan rad ombudsmana stoga potrebno i djelotvorno tijelo sa svim potrebnim kapacitetima.

► Kolika je efikasnost ombudsmana u smislu da nositelji vlasti surađuju s njima i prihvaćaju njihove preporuke?

Kada je riječ o broju okončanih predmeta, pučki pravobranitelj u Srbiji bilježi visoke postotke (u 2021. godini je okončano oko 85 % svih predmeta). Tijela uprave su po izvještaju ombudsmana za prošlu godinu prihvatila blizu 80 % od ukupnog broja preporuka. Bez produktivnog odnosa nositelja vlasti i ombudsmana nema ni efikasne institucije niti visoke razine zaštite ljudskih prava u jednoj državi. Ipak, mi i dalje govorimo kako postoji izvjestan rivalitet predstavnika izvršne vlasti i ombudsmana. Često se ne shvaća njegova dobronamjerna uloga. Ombudsmeni, kako na republičkoj tako i na nižoj razini vlasti moraju biti svjesni kako pripadaju mreži tijela koja sinergijski mogu proizvesti daleko bolji efekt od pukog zbira njihovih individualnih efekata. Do sada je propuštena prilika da se preciziraju kazne ukoliko dođe do neizvršavanja obveza propisanih Zakonom o Zaštitniku građana. Tu se treba okrenuti iskustvima povjerenika za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, jer upravo njegova iskustva govore o tome kako novčane kazne nisu djelotvorno sredstvo da se tijelo javne vlasti prinudi da postupi u skladu sa zakonom.

Antunović prije Antunovića

Povijest svjedoči ne samo o kontinuiranom prisustvu Hrvata u srednjem Podunavlju od 16. stoljeća nego i o njihovim visokim kulturnim dometima, koji se mogu čak mjeriti i s tečevinama europske civilizacije. Stipan Vilov, jezikoslovac i filozof, svakako to potvrđuje

Bački Hrvati, u povijesnom smislu, predstavljaju zanimljivu enigmu. U historiografiji su činjeni brojni pokušaji da se ona objasni. Međutim, pritom su pravljene greške. Tako je, primjerice, njihov slučaj promatran odvojeno od procesa koji su se odvijali na širem prostoru Podunavlja. Naime, gubilo se iz vida da bački Hrvati čine samo jedan u nizu hrvatskih ograna, koji su u različitim navratima i pod različitim okolnostima naselili prostor Ugarske, odnosno Panonske nizine. U pitanju je širok pojas, koji se grubo može omeđiti dvjema točkama: Gradišćem na sjeverozapadu i Marijom Radnom na jugoistoku. Ovaj prostrani pojas, naravno, nije bio niti je mogao biti naseljen isključivo Hrvatima nego je bio uvijek šarolik, ma koliko god se neke vlasti trudile da ga učine homogenim u etničkom i jezičnom smislu. Međutim, ipak se izdvajaju neka naselja gdje su Hrvati živjeli i žive u kompaktnim masama. Ona su predstavljala svojevrsne bastione hrvatske kulture u Podunavlju. Neka od njih su se održala do danas, a neka su međutim pod bremenom vremena pala u zaborav. Budim je svakako jedno od značajnijih točaka u povijesti hrvatske kulture, ne samo zbog toga što se otuda dugo vremena vladalo Hrvatskom nego zato što je iznjedrio koloniju hrvatskih znanstvenika i kulturnih stvaratelja.

Prethodnici preporoditelja

Kada se govori o kulturi bačkih Hrvata, obično se ona shaća kao rukosad, čiji početci se vezuju uz preporodni pokret **Ivana Antunovića**. Knjižice **Ambrozije Šarčevića** i Antunovićeve *Bunjevačke i šokačke novine*, shodno tome, smatraju se temeljima »nacionalnog preporoda bačkih Bunjevaca«. Međutim, gubi se iz vida da su se i Šarčević, Antunović i njegovi sljedbenici oslanjali na tečevine starijih generacija, koje su živjele i stvarale znatno ranije prije njih. Riječ je o jednom čitavom nizu filozofa, jezikoslovaca i drugih velikih umova koji su ostvarili visoke znanstvene domete i koji se nisu sramili svojih hrvatskih korijena. To se možda najbolje ogleda u korištenju hrvatskog jezika u njegovoj narodnoj formi (ikavici). Iz te plejade stvaratelja prednacionalnog razdoblja izdvaja se naročito budimski krug franjevačkih znanstvenika, kojem je pripadao i **Stipan Vilov**. Drugim riječima, zgrada koju

su Antunović i njegovi suradnici gradili 1870-ih nije građena *ex nihilo* (ni iz čega). Ona je počivala zapravo na temeljima, koje su udarili još budimski franjevci 18. stoljeća. Uostalom, jedino tako se može i objasniti energija kojom je Antunović krenuo u svoju misiju. Ona je crpljena iz stvaralaštva generacija, koje su se ostvarile znatno prije njegovog vremena. Prema tome, Antunovićev preporod u širem smislu predstavlja buđenje svijesti, koju su desetljećima razvijali budimski franjevci, uključujući Vilova. Ovu svijest je neoliberalni postnagodbeni režim suzbijao kao, uostalom, i sve druge narodnosne identitete. Pod ovim nemilosrdnim teretom posustajali su čak i napredni narodi, kao Nijemci Bačke i Banata, koji su se politički i kulturno organizirali u isto vrijeme kada i bački Hrvati pred Prvi svjetski rat, a kamoli zajednice skromnijih početaka i dometa. Jednostavno govoreći, Ugarska neoliberalne epohe nije bila gostoljubiva sredina za razvoj bilo koje druge svijesti, osim mađarske.

Europski tip

Budimski krug franjevaca jedna je od mnogih stranica hrvatske povijesti koje su nemarom izbljedele. Velika zasluga za njenu restauraciju pripada **Franji Emanuelu Hošku**, franjevcu koji je posvetio svoj život proučavajući koloniju hrvatskih znanstvenika u prijestolnici Ugarskog kraljevstva. Oni možda nisu stekli nezaboravno ime poput **Antuna Gustava Matoša** i drugih hrvatskih velikana, koji su se otisnuli s rodne grude u »bijeli svijet« na žarišta zapadne civilizacije, ali su ipak ostavili iza sebe djela koja se mogu staviti u istu ravan s modernim postignućima njihovih suvremenika u Francuskoj, Europi, Njemačkoj i ostalim kolijevkama europskog identiteta i kulture. Stipan Vilov, franjevac i jezikoslovac, ispunjava sve uvjete za znanstvenika šireg tipa. Zajedno s **Marijanom Jaićem**, **Mihovinom Radnićem**, **Matijom Petrom Katančićem**, **Grgurom Čevapovićem**, **Grgurom Peštalčićem**, **Emrikom Pavićem**, **Lovrom Bračuljevićem** i ostalima pripadao je krugu franjevačkih pisaca u Budimu koji su na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće djelovali u ugarskom Podunavlju i Slavoniji. Međutim, u duhovnom i znanstvenom smislu on je bio dio širih europskih strujanja i to ga čini naročito značajnim, čak i više od Antunovića i njegovih

sljedbenika koji su domenu svojega djelovanja ograničili na prostor Bačke.

Život i karijera

Poput brojnih mnogih povijesnih figura njegovog vremena, Stipan Vilov je čovjek nepoznate ili neistražene pozadine. Rođen je koncem 17. stoljeća u Budimu (točan datum nije poznat), svakako još u vrijeme kada su Turci Osmanlije držali vlasti u Ugarskoj. Njegovo školovanje pada u vrijeme kada se Ugarska dizala iz pepela brojnih ratova vođenih ondje na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće. Franjevačko odijelo obukao je 1709. u Iloku. Filozofsku i bogoslovsku naobrazbu je stekao u Italiji. Redodržavnik **Surković** Bosne Srebrene postavio ga je 1718. za profesora visokoga filozofskog učilišta u Budimu. Ondje je predavao do 1724., kada je po nalogu upraviteljskog vijeća Bosne Srebrene na čelu s provincijalom **Augustinom Tuzlakom** premješten u Osijek na tamošnje visoko bogoslovsko učilište. Ondje je predavao bogoslovске nauke najvjerojatnije do 1729.

Nakon rada u Osijeku Vilov se vratio u Budim 1729. godine. Ondje je primio na sebe različite službe i poslove. Predavao je dogmatsko bogoslovlje. Nakon što je 1739. unaprijeđen u lektora jubilate, obavljao je i službu dekana budimskih visokih učilišta do kraja života (5. studenoga 1747.). Pored tih funkcija, Vilov je triput bio gvardijan u budimskom franjevačkom samostanu (1732.-1733., 1740.-1743., 1746.-1747.). Od 1735. do 1738. bio je suradnik (definitor) provincijala **Luke Karagića**, a od 1741. do 1745. **Filipa Laštrića**. Bio je i generalni pohoditelj i predsjednik kapitula u bugarskoj franjevačkoj redodržavi. Među njegove trajne zasluge spada dogradnja samostana i crkve u Budimu. Sve poslove i službe je ispunjavao

s velikom odgovornošću i posvećenošću. Preminuo je 5. studenoga 1747. u Budimu.

Opus i legat

Glede stvaralačke težine, Vilov spada među najplodnije i najutjecajnije autore svoga vremena i kruga. Sastavio je više priručnika za bogoslove na latinskom. Uz Lovru Bračuljevića, smatra se glavnim autoritetom u standardizaciji pravopisa, koji je doživio i širu primjenu ne samo u budimskom krugu nego i na području Slavonije i Bačke. Njegov pravopis je kombinirao rješenja iz talijanskog i mađarskog pravopisa. U širenju toga pravopisa pomogli su njegovi učenici, a od njih možda najviše **Jeronim Lipovčić**.

U nizu njegovih djela izdvaja se kao najvažnija rasprava *Razgovor prijateljski među kerstajaninom i ristjaninom* (Budim, 1736.). Po sadržaju i stilu knjiga je bila namijenjena širim masama naroda. Ona objašnjava razlike između katolika i pravoslavaca, ali ne poziva na razdor nego na slogu. Ovo kapitalno djelo je značajno i po tome što uključuje i tzv. opomene, odnosno naputke kako treba pisati pojedine glasove. Prema tome, ono se može smatrati i kao Vilovljev doprinos na polju fonologije i ortografije. Ostao je u lijepom sjećanju svojih učenika. Emerik (Mirko) Pavić u svojoj knjizi *Nadodanja glavni događaja k Razgovoru ugodnom naroda slovinskog* piše u stihovima: »U ovome nasemu okolišu / Slozni ljudi svi jednako pišu. / Od pokojnog fra Stipe Vilova / Složno mecat naučiše slova. / Slova reko iz knjigah latinskih / U današnji jezik naš slovinski«. Jedna ulica u Subotici, u blizini Bajskog groblja, nosi ime po ovom velikanu.

Vladimir Nimčević

Temeljem članka 6. Pravilnika o priznanjima Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji od 4. listopada 2013. godine s izmjenama i dopunama od 2. prosinca 2013. godine, Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji (u daljnjem tekstu: Vijeće), upućuje

JAVNI POZIV za podnošenje prijedloga za dodjelu priznanja Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji za 2022. godinu

Poziv se upućuje za dodjelu sljedećih priznanja:

- priznanje »Ban Josip Jelačić« za društveni rad u hrvatskoj zajednici;
- priznanje »Dr. Josip Andrić« za doprinos hrvatskoj kulturi;
- priznanje »Pajo Kujundžić« za doprinos obrazovanju na hrvatskom jeziku.

Uz obrazloženi prijedlog za dodjelu priznanja na hrvatskome jeziku u pisanom obliku potrebno je dostaviti dokumentaciju kojom se dokazuju navodi iz prijedloga, te kratak životopis predloženoga kandidata.

Podnositelji prijedloga mogu biti sve pravne i fizičke osobe.

Prijedlozi se dostavljaju putem preporučene poštanske pošiljke ili osobno u zatvorenoj kuverti na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, Preradovićeve br. 13, 24000 Subotica, s naznakom »Za javni poziv za dodjelu priznanja«.

Rok za dostavljanje prijedloga je najkasnije do 25. studenoga 2022. godine.

Podnesene prijedloge razmotrit će Povjerenstvo za dodjelu priznanja Hrvatskog nacionalnog vijeća i svoje prijedloge za dodjelu priznanja dostaviti Vijeću koje donosi odluku o priznanjima.

Imena dobitnika priznanja bit će objavljena u listu *Hrvatska riječ*, na internetskim stranicama Vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, te drugim sredstvima javnoga priopćavanja.

Priznanja će biti svečano uručena 15. prosinca 2022. godine na obilježavanju praznika hrvatske zajednice u Republici Srbiji.

predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji Jasna Vojnić

Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski Društva hrvatskih književnika, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica i Općina Tovarnik raspisuju

NATJEČAJ ZA NAJBOLJU NEOBJAVLJENU KRATKU PRIČU NADAHNUTU DJELIMA ANTUNA GUSTAVA MATOŠA ILI NJEGOVIM ŽIVOTOM

**uoči obilježavanja 150. obljetnice rođenja Antuna Gustava Matoša
(Tovarnik, 13. VI. 1873. – Zagreb 17. III. 1914.)**

Autor/autorica se može natjecati jednom pričom duljine do 12.000 znakova (uključujući i prorede) napisanom na hrvatskom jeziku. Priče ne smiju biti do sada objavljene u tisku, na internetu ili u video/audio zapisu. Priče koje se neće referirati na Antuna Gustava Matoša i njegove djelo neće se uvrstiti u konkurenciju, kao ni priče koje budu dulje od 12.000 znakova s proredima, što je približna duljina prvoobjavljene Matoševe priče *Moć savjesti* (objelodanjene 13. kolovoza 1882., u *Viencu* br. 33).

Priču treba poslati, uz navedeno ime i prezime autora/ice, adresu, e-adresu, broj telefona/mobitela i kratku biografiju, na službeni mail Ogranka: dhksbs@gmail.com **do 31. siječnja 2023.**

Suorganizatori će imenovati povjerenstvo sastavljeno od književnika i/ili književnih kritičara, koje će izabrati tri najbolje priče čiji/e će autori/ice biti nagrađeni prigodnom poveljom i novčanim iznosom.

Proglašenje najboljih priča održat će se u sklopu manifestacije 7. dani Antuna Gustava Matoša, u lipnju 2023.

Izbor najboljih priča, prema odluci Povjerenstva, bit će objavljen u prigodnom izdanju, koje će, također, biti predstavljeno na 7. danima Antuna Gustava Matoša u lipnju 2023.

Rezultati natječaja HNV-a za 2022. godinu za financiranje rada hrvatskih udruga

NAZIV UDRUGE	NAZIV PROJEKTA	NATJEČAJ HNV 2022 ODLUKA
HKU ANTUN SORGG - Vajska	Iz dida Bonine riznice	70,000.00
	Redovita djelatnost	50,000.00
UG TRAGOVI ŠOKACA - Bač	Redovita djelatnost	20,000.00
	Hodočašće Tuzla i doček hodočasnika	20,000.00
KPZH ŠOKADIJA - Sonta	Opremanje Ljetne učionice	100,000.00
	Redovita djelatnost	70,000.00
HUG BEZDANSKA MARINA - Bezdan	5. Međunarodna likovna kolonija »Bezdanska marina«	30,000.00
KUDH BODROG - Monoštor	Redovita djelatnost	160,000.00
	Nabavka materijala za izložbenu muzejsku zbirku 3.faza	90,000.00
HKUD VLADIMIR NAZOR - Sombor	Sufinanciranje projekta - prekogranični projekt	70,000.00
HKD VLADIMIR NAZOR - Stanišić	Savezna kolonizacija Hrvata u Vojvodinu	20,000.00
	15. Likovna kolonija »Ivan Gundić Ćiso - Dalmata«	20,000.00
ZHZ ILIJA OKRUGIĆ - Zemun	Redovita aktivnost	50,000.00
DHMZ-Zemun	Redovne aktivnosti	50,000.00
Hrvatski medijsko KC - Voganj	O Hrvatima je riječ	60,000.00
HKPD JELAČIĆ - Petrovaradin	Redovita djelatnost	60,000.00
HKC Novi Sad	Rastimo zajedno	20,000.00
Udruga banatskih Hrvata Zrenjanin	Redovita djelatnost	80,000.00
ŠIROKO - Niš	Redovita djelatnost	50,000.00
HKPD ĐURĐIN - Đurđin	Redovita djelatnost	70,000.00
UG HRVATSKI MAJUR Subotica	Mladi u hrvatskoj zajednici	70,000.00
GALERIJA PRVE KOLONIJE U TEHNICI SLA-ME Tavankut	Postavljanje vrata i prozora na Galeriji	150,000.00
HKPD MATIJA GUBEC - Tavankut	Ograda na Etnosalašu Balažević	90,000.00
HOSANA FEST	Nagrađene pjesme	60,000.00
HPD BELA GABRIĆ - Subotica	Redovita djelatnost	80,000.00
HKC BUNJEVAČKO KOLO	Jačanje kulturnih kapaciteta radi očuvanja nacionalnog identiteta	280,000.00
HLU CRO-ART - Subotica	Izrada kataloga za skupnu izložbu	40,000.00
KD »Ivan Antunović« Subotica	Digitalizacija izdanja društva	40,000.00
HUN CRO-INFO - Subotica	TV program i internet vijesti	50,000.00
CRO-FEMINE - Subotica	Redovita djelatnost	80,000.00
HUN CRO-NEWS - Subotica	Radijski program na hrvatskom	40,000.00
UBH DUŽIJANCA - Subotica	Prekogranična suradnja T.Z. Županja i UBH	90,000.00
HGU Festival bunjevački pisama - Subotica	Redovita djelatnost	80,000.00
	Gala koncert HGU	80,000.00
HAD - Subotica	Redovita djelatnost	30,000.00
HRVATSKA ČITAONICA	Programi za djecu i mlade	70,000.00
	Književne manifestacije i naklada	100,000.00
UHMV KROV - Subotica	Oratorij 2023	180,000.00
Udruga NAŠA DJECA	Redovita djelatnost	50,000.00
Udruga južnobačkih Hrvata	Opremanje ureda udruge	40,000.00
HKC Srijem Hrvatski dom	Redovita djelatnost	80,000.00
STANISLAV PREPREK NS	Uzvratni posjet Zadru	30,000.00
HKPD Silvije Strahimir Kranjčević Bereg	Uređenje prostorija za rad	30,000.00
UKUPNO:		3,000,000.00

Farmeri ostali bez poticaja za mlijeko

Mljekare u Srbiji isplaćene, vojvođanske na čekanju

Proizvođači koji sirovo mlijeko isporučuju vojvođanskim mljekarama nisu dobili poticaje za drugi i treći kvartal, dok su te poticaje dobili proizvođači u Srbiji. Prema dogovoru s poljoprivrednicima tijekom prosvjeda koji su organizirani zbog suše, poticaji su s 10 dinara do kraja ove godine povećani na 15

Poticaji za proizvodnju mlijeka, koje osigurava država, a koji se isplaćuju preko mljekara s kojima surađuju proizvođači bit će, kako je dogovoreno nakon prosvjeda poljoprivrednika, za drugi, treći i četvrti kvartal ove godine 15 dinara po litri. Pravo na te poticaje imaju svi proizvođači mlijeka. Međutim, dinamika isplate više nije ista za sve pa se tako, za razliku od stočara u užoj Srbiji, farmerima u Vojvodini duguju poticaji za drugi i treći kvartal, jer je država poticaje isplatila mljekarama u užoj Srbiji, ali ne i onima s područja Vojvodine.

Sombor i Šabac nisu isto

Na obiteljskoj farmi **Vuković** u salašima Gradina kraj Sombora dnevno se *Somboledu* isporuči oko 250 litara mlijeka. Uz cijenu od 53 dinara koju dobivaju za mlijeko ekstra klase, ovim proizvođačima pripadaju i poticaji od 10, odnosno sada 15 dinara po litri isporučenog mlijeka. Ti poticaji isplaćuju se kvartalno, preko mljekara, ali iako je polovina studenoga, Vukovići još nisu dobili poticaje za drugi i treći kvartal.

»Do sada su nam isplaćeni poticaji za prvi kvartal, odnosno za prva tri mjeseca. Posljednjih godina te isplate bile su redovite tako da smo zatečeni ovim kašnjenjem. U godini suše, kada je smanjena proizvodnja stočne hrane, ovi poticaji značajni su za nas. Mi smo na našem gospodarstvu ta sredstva obično koristili za plaćanje veterinarskih usluga, sada nama duguju, a mi veterinarima. Znaju oni na terenu kakva je situacija i za sada imaju razumijevanja za nas«, kaže Tomislav Vuković.

Uz kašnjenje isplate poticaja za mlijeko, Vuković kaže da je tek sada dobio rješenje o isplati pomoći proizvođačima u covidu. Riječ je o poticajima od 20.000 dinara po grlu za 2020. godinu.

Vinko Stantić iz Male Bosne, za razliku od Vukovića, dobio je poticaje za drugi kvartal, 15 dinara po litri. Ali on mlijeko isporučuje mljekari s teritorija uže Srbije.

»Mlijeko isporučujem *Šabačkoj mljekari* i drugi kvartal nam je isplaćen, sada je na redu treći. To očekujemo u studenome ili prosincu. Nama je problem što još nema isplate poticaja koji se isplaćuju po grlu. I kada zovemo i

pitamo, odgovor je da je predmet u obradi. Već tri mjeseca je u obradi«, kaže Stantić.

Stočari drugog reda

Da isplata poticaja nije ista za sve proizvođače prvi je javno ukazao predsjednik Inicijative za opstanak poljoprivrednika Srbije **Vukašin Bačina**. On je prije tjedan dana kazao da su, za razliku od vojvođanskih proizvođača, poticaje dobili proizvođači u centralnoj Srbiji, a to je i prije dva dana potvrdio i u razgovoru za *Hrvatsku riječ*.

»Država je prije mjesec dana isplatila poticaje za mljeku mljekarama iz centralne Srbije – *Imleku* i *Ubu* i manjim mljekarama, dok *Somborska mlekar*, *Mlekoprodukt* iz Zrenjanina i *Pančevačka mlekar* još nisu dobile novac za poticaje koje trebaju podijeliti proizvođačima. Dva kvartala nam nisu plaćena. Riječ je o 10 dinara po litri ili 15 ako bude toliko. Čudno je da su isplatili mljekarama u ostatku Srbije, a u Vojvodini nisu. Mislim da je i Vojvodina Srbija i da bismo svi trebali biti isti, ali izgleda da smo mi proizvođači mlijeka drugog reda. Uprava za agrarna plaćanja je za cijelu Srbiju, a mi smo sada odvojeni«, kaže Bačina, koji nema odgovor na pitanje zašto su neke mlje-

kare isplaćene, a neke ne i zašto su te koje nisu isplaćene baš na teritoriju Vojvodine.

Poticaji za mlijeko u godini suše značajni su za stočare i dug za šest mjeseci veliko je opterećenje za poljoprivrednike.

»Taj novac nam je trebao za stočnu hranu, za kupovinu goriva, i sada smo u velikom problemu. Hrane nema zbog suše, dosta krava je već rasprodano, a tek kada prestane ispaša bit će rasprodaje mlječnih grla i mlijeka će biti još manje. Sada ima oko 100.000 muznih karava, ali bit će ih još i manje od toga«, upozorava Bačina.

Prema njegovim riječima, mljekare ucjenjuju poljoprivrednike otkupnom cijenom mlijeka, koja je daleko od 80 do 100 dinara, koliko bi trebala biti.

»Trgovinski lanci najviše zarađuju u lancu proizvodnje i prodaje mlijeka. Sljedeći su prerađivači, dok smo na gubitku jedino mi poljoprivrednici«, kaže Bačina.

Na pitanje je li moguće da su vojvođanske mljekare dobile novac, a da nisu isplatile proizvođače, odgovara da to nije moguće.

»Novac se uplaćuje mljekarama, a one imaju 48 sati rok da isplate stočare od kojih otkupljuju mlijeko«, kaže Bačina.

Iako proizvođači mogu sami podnositi zahtjev za poticaje, oni to uglavnom rade preko mljekara s kojima surađuju.

»Mi samo potpišemo papir na kome je nevedena količina mlijeka koju smo isporučili za tri mjeseca i onda mljekare podnose zahtjev za poticaje. Poticaji se isplaćuju na njihov račun, a mljekare onda vrše isplatu nama«, pojašnjava Vuković način na koji državni poticaji za mlijeko stižu na račune stočara.

Z. V.

Isplata do kraja godine

Ministrica poljoprivrede Jelena Tanasković obećala je nakon razgovora s predstavnicima jednog od poljoprivrednih udruženja da će poticaji za mlijeko za drugi i treći kvartal biti isplaćeni do kraja ove godine. Obrazložnje zašto su i po kom osnovu nekim mljekarama poticaji isplaćeni, a nekim ne, ministarica nije dala.

Završetak projekta »Sportom povezani«

Rekonstrukcija ovog sportskog terena omogućit će, s jedne strane, kvalitetnije uvjete za izvođenje nastave fizičkog odgoja u ovoj školi, a s druge, budući da želimo da školsko dvorište bude mjesto okupljanja za svu djecu i omladinu Tavankuta, mogućnost da se svatko tko želi bavi nekom fizičkom aktivnošću, kaže ravnateljica OŠ Matija Gubec iz Tavankuta Stanislava Stantić Prčić

Novi rukometni teren u tavankutskoj školi

Zahvaljujući projektu »Sportom povezani«, realiziranom u okviru Programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije, koji su podržali Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH i Javno poduzeće za gospodarenje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje Subotica, OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta dobila je novi rukometni teren. Projektni partneri su Osječko-baranjska županija, Osnovna škola *Gorjani* i spomenuta tavankutska škola, a svečanost u povodu završetka projekta održana je u četvrtak, 3. studenoga, na obnovljenom sportskom terenu.

Teren za sve Tavankučane

Cilj ovog projekta, prema riječima ravnateljice OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta **Stanislave Stantić Prčić**, bio je obnoviti stari, dotrajali rukometni teren u okviru škole,

kako bi učenicima te ostaloj djeci, omladini i mještanima sela omogućili da se u boljim uvjetima aktivno bave sportom.

»Rekonstrukcija ovog sportskog terena omogućit će, s jedne strane, kvalitetnije uvjete za izvođenje nastave fizičkog odgoja u ovoj školi, a s druge, budući da želimo da školsko dvorište bude mjesto okupljanja za svu djecu i omladinu Tavankuta, mogućnost da se svatko tko želi bavi nekom fizičkom aktivnošću. Riješena je i rasvjeta, tako da i u večernjim satima ona mogu doći ovdje radi rekreacije pa i druženja na otvorenom prostoru i na zraku«, ističe ravnateljica, dodajući kako škola za potrebe ove nastave u vanjskim uvjetima, osim s rekonstruiranim rukometnim koji se koristi i za nogomet, raspolaže i s košarkaškim te terenom za odbojku na pijesku.

Ideja za novim projektima nikad ne nedostaje, a kada je riječ o onim koji se tiču sporta i rekreacije Stanislava

Stantić Prčić navodi da su među planovima postavljanje zida za penjanje, izgradnja terena za atletiku...

»Također, jedna od velikih želja je da u tavankutskoj školi osnujemo badminton klub, koji nema ni Subotica i željeli bismo biti prvi u tome«, kaže ona i na koncu opisuje kako je izgledao ovaj jednodnevni posjet učenika i kolega iz OŠ *Gorjani*:

»Današnji dan je u znaku realizacije projekta, tj. u provjeravanju kvalitete terena na način da će učenici gostujuće i škole domaćina, podijeljeni u četiri ekipe (*Jabuke, Kruške, Šljive i Grožđe*) odigrati štafetne igre. S gostima iz Gorjana obišli smo Suboticu i Tavankut, održali radionice slame i učeničke zadruge, te prezentirali nastavu tehničke kulture i informatike za koju imamo zbilja posebne uvjete za rad, posebne rezultate i putem koje smo realizirali nekoliko *Erasmus+* projekata«.

Detalje o projektu dobili smo od pomoćnice pročelnice Upravnog odjela za pripremu i provedbu projekata Osječko-baranjske županije **Marije Krišto**:

»Projekt 'Sportom povezani' prijavljen je na javni poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU koji se zove Prekogranična suradnja Hrvatska-Srbija. Ukupna vrijednost je nešto manje od 300 tisuća kuna, od čega je Osječko-baranjska županija od Ministarstva dobila 60 tisuća, a OŠ *Matija Gubec* 70 tisuća kuna. Ostalo su iznosi vlastitog sufinanciranja projektnih partnera. Njime je planirana rekonstrukcija sportskog terena u tavankutskoj školi te obnavljanje poda sportske dvorane u OŠ *Gorjani*, kao i sportska druženja učenika ove dvije škole«.

Upravnom odjelu i OŠ *Gorjani* ovo je prva suradnja s nekom školom iz Vojvodine.

»Osječko-baranjska županija ima 53 osnovne škole kojima smo osnivač i želimo unaprijediti uvjete u svakoj školi što se tiče opreme i stanja objekata. U okviru ovog projekta vidjeli smo mogućnost za obnavljanje jedne naše škole, ali primarno nam je bilo da partnerima iz Tavankuta omogućimo da i oni ostvare unaprjeđenje svojih uvjeta. Osim toga, tu su i međusobno povezivanje, stvaranje novih prijateljstava...«, kaže Krišto.

O dugogodišnjoj suradnji

Suradnja Osječko-baranjske županije i Hrvata u Vojvodini traje dugi niz godina, a ona se, kako ističe pročelnica Upravnog odjela za obrazovanje i mlade Osječko-baranjske županije **Miranda Glavaš Kul**, osim s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Srbiji, Hrvatskom čitaonicom Subotica i drugim institucijama, očituje i kroz škole.

»Vojvođanski Hrvati imaju prijatelje u našoj županiji i smatramo da je normalno pomagati svom narodu u rub-

nim dijelovima susjedne zemlje i da ta potpora bude stalna. Jako je važno da ljudi znaju da nam se mogu obratiti za pomoć i da smo tu kao dio Europske unije, kao netko tko se može prijavljivati na ove projekte i pronalaziti partnere. Čim smo vidjeli da je izašao poziv za prekograničnu suradnju, trebalo je naći ovdje odgovarajuću školu u kojoj se Hrvati kao nacionalna manjina školuju na svom materinjem jeziku i odlučili smo se za tavankutsku OŠ *Matija Gubec*«, navodi Glavaš Kul.

Inače, Miranda Glavaš Kul je od 2004. do 2008. godine, kao prva profesorica hrvatskog jezika u Srbiji, angažirana od strane tadašnjeg Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Hrvatske, radila u Subotici i okolnim naseljima, kako bi pomogla u usustavljanju nastave na hrvatskom jeziku.

»U tom mom mandatu uspjeli smo napraviti doista puno. Krenula je nastava na hrvatskom jeziku od 5. do 8. razreda, uspjeli smo u Gimnaziji imati prvo izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, a potom i otvoriti nastavu na hrvatskom. To je bio veliki uspjeh i na to sam izrazito ponosna. Također, u to vrijeme sam bila i lektorica tjednika *Hrvatska riječ* i njegovog podlistka za djecu *Hrcko*. Vrlo rado i često dolazim u Suboticu i okolna mjesta i vrlo sam osjetljiva na pitanja ovdašnjih Hrvata koji imaju određene poteškoće u smislu organizacije, načina rada i nedostatka financijskih sredstava.«

Ravnatelj Osnovne škole *Gorjani* **Damir Jukić** ovom je prigodom pozvao učenike i kolege OŠ *Matija Gubec* u uzvratni posjet, a članica Gradskog vijeća Grada Subotice zadužena za obrazovanje i kulturu **Milanka Kostić**, koja je također prisustvovala svečanosti, istaknula je kako je Grad Subotica uvijek tu da pruži potporu i tako će biti i u narednom periodu.

I. Petrekanić Sič

Aktivnosti u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu

Kompostiranje i uređenje dvorišta

Učenici OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu ugostili su predstavnike Gradske uprave Subotica i članove više udruženja koji su 3. studenoga održali predavanje o kompostiranju, a ovom prigodom školi su uručena dva veća kompostera.

Po riječima ravnateljice ove škole **Ljiljane Dulić** Ruralni edukativni centar svoju misiju da utječe na stvaranje uvjeta koji će povećati kvalitetu života u ruralnim područjima dijeli i s OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.

Projekt »Kompostiranje – najekonomičniji oblik recikliranja kućnog organskog otpada« ima za cilj podizanje svijesti o značaju kompostiranja i stjecanja znanja o načinima obrade otpada u domaćinstvu. Kako je ravnateljica škole istaknula, kompostiranje je samo jedna u nizu ekoloških aktivnosti koje škola već duži niz godina realizira i još jedan korak dalje na zacrtanom putu zaštite životnog okoliša.

»Od 2019./20. školske godine naša škola je promijenila način grijanja i prešla na eko-pelet, pokrenuli smo i elektronički školski časopis, realizirali brojne ekološke edukacije, radionice i konkretne akcije. Ruralni edukativni centar je educiranjem uposlenih u školi kao i svih učenika škole o kompostiranju, uz doniranje dva kompostera, učinio još jedan korak k aktiviranju mještana Đurđina na zaštiti životnog okoliša u selu«, pojašnjava ravnateljica.

Svi učenici nižih i viših razreda, nastavnici i stručni suradnici škole na čelu s ravnateljicom imali su toga dana interaktivno predavanje i tako saznali da je kompostiranje prirodan proces razgradnje biomase i da se događa svugdje oko nas.

Predavanje su održali menadžerica projekta **Katica Mitrović** iz Ruralnog edukativnog centra, **Stevan Čović** iz Udruženja *San* i **Anica Marcikić** iz Poljoprivredne stručne služba Grada Subotica, a ovome događaju na-

zočila je i članica Gradskog vijeća zadužena za područje poljoprivrede **Hajnalka Bognár-Pásztor**. Sufinancijer projekta je Grad Subotica.

U Đurđinu su nastavili u istome duhu, te je 6. studenoga u dvorištu škole održana humanitarna akcija ekipe bajkera *Mrak* s prijateljima. Oni su donirali i uredili (popravili i ofarbalili) koševе za učenike ove škole. Članovi ove bajkerske ekipe, njih 12, skinuli su dotrajale table na koševima, ošmirglali ih, očistili, prefarbali i namontirali nove obruče i mrežice, a postolje također ofarbalili. Po riječima Ljiljane Dulić, uposlenici škole su ošmirglali i pre-

farbali stupove ljetne učionice, a zbog vlage koja je bila na asfaltiranim terenima u dvorištu škole nisu izvučene linije za postojeće terene, što je također bilo u planu. No, dogovoreno je kako će se ova suradnja i dalje nastaviti, a završetak planiranih aktivnosti obaviti će se na proljeće.

Ž. V.

Prekogranična suradnja *Bunjevačkog kola*

Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* privedo je kraju realiziranje projekta prekogranične suradnje »Jačanje prosvjetnih i kulturnih kapaciteta radi očuvanja nacionalnog identiteta« pomoću kojeg je pribavio dio opreme za organiziranje najveće svoje manifestacije *Veliko prelo*.

Na natječaju koji je objavilo Ministarstvo regionalnog razvoja i europskih fondova Republike Hrvatske Hrvatski kulturni centar je aplicirao skupa s vodećim partnerom Osnovnom školom *Ivan Filipović* iz Račinovaca iz Hrvatske. Centru je dodijeljen iznos od 90.000 kuna za koji su kupljeni stolovi za *Veliko prelo*, kolica za njihov transport, stolnjaci za stolove i termoizolacijske kutije za prijenos hrane.

»Ovaj inventar je dosad posuđivan od hotela koji je već dulje vrijeme zatvoren i samim tim Centar ne bi bio u mogućnosti organizirati svoju najveću manifestaciju u punom kapacitetu. Nabavom 50 stolova moći ćemo ponovno organizirati *Veliko prelo* za preko 500 ljudi, koliko ih je znalo biti prije korone. Isto tako, termoizolacijske kutije će omogućiti da tradicionalna krumpirača, koja se služi na prelu, a koja se priprema van prostora gdje

se prelo održava, bude topla i kvalitetna kako to gosti i očekuju«, izjavio je predsjednik Upravnog odbora HKC-a **Lazar Cvijin**.

Veliko prelo je planirano kao i do sada da se organizira koncem siječnja uoči blagdana Svijećnice (Marindana).

**Adventski vašar
RADIONICE**

Utorak, 15. 11. 2022. u 17.00h, HUN Gerhard
- Izrada ukrasnih kugli za jelku.
Prijava obavezna do 13. novembra.
Kontakt: 025/43 18 70

Sreda, 16. 11. 2022 u 17.00 h, HUN Gerhard
- Radionica izrade čestitki od slame.
Prijava obavezna do 14. novembra.
Kontakt: 060/44 80 056

Petak, 18. 11. 2022 u 17.00 h, Mađarska
- građanska Kasina - Radionica pripreme i izrade medenjaka.
Kontakt: 025/41 31 64

Subota, 19. 11. 2022 u 17.00 h, HKUD
- „Vladimir Nazor“ - Radionica izrade kolača "Božićnjaka".
Kontakt: 063/89 38 153

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09)

OGLAŠAVA

javni uvid studije o procjeni utjecaja na životni okoliš
Nositelj projekta Vetropark Maestral Ring d.o.o., Masarykova ulica br. 5, Beograd – Vračar, podnio je zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta Nadzemnog dvosistemskog dalekovoda 2x400 kV TS Subotica 3 – TS Maestrale Ring.

Podaci i dokumentacija iz zahtjeva nositelja projekta mogu se dobiti na uvid radnim danima od 10 do 14 sati u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46) i u prostorijama Gradske uprave Subotica, Trg slobode br. 1, do 8. 12. 2022. godine. Za vrijeme trajanja javnog uvida zainteresirana javnost može u pismenom obliku podnijeti primjedbe i mišljenja na izloženu studiju o procjeni utjecaja na adresu Pokrajinskog tajništva. U cilju organiziranja zdravstveno sigurnih uvjeta za održavanje javne rasprave i prezentacije, neophodno je da svi zainteresirani najave svoje sudjelovanje telefonskim putem +381 21 487 46 90 ili putem elektronske pošte na e-mail: ekourb@vojvodina.gov.rs. Javna rasprava i prezentacija bit će održana 9. 12. 2022. godine u zgradi Pokrajinske vlade (prizemlje, ured br. 46) u 12 sati.

Gospodarstvo od djeda do unuka

»Težimo k Europskoj uniji i igramo neku utakmicu u poljoprivredi u situaciji kada poljoprivrednici u Europskoj uniji imaju prednost, poticaj 200 do 250 eura po hektaru i još plus poticaj za plavi dizel, a mi to nemamo«, kaže Stipan Šarčević

Na obiteljskom imanju na salašu 336 u Žedniku žive i bave se poljoprivrednom proizvodnjom, ratarstvom i stočarstvom **Stipan Šarčević** i supruga **Blaženka** skupa s njihovim sinom **Tomislavom** koji u kući pored njih živi sa suprugom **Sanjom** i njihovom djecom **Vladimirom** i **Nikolom**.

Žednik je ratarsko i stočarsko seosko naselje koje se nalazi 17 kilometara južno od Subotice. Prema popisu iz 2002. godine ima 2.230 stanovnika. Površina obradive zemlje na području Žednika i okolice je iznimno velika, te se većina stanovništva bavi poljoprivrednom proizvodnjom.

Vjerni salašu, zemlji i radu

»Od rođenja sam na ovom imanju, vrlo rano sam se počeo baviti poljoprivredom, djed **Veco** i majka **Katica** su bili stari, to je bilo njihovo imanje, a križ krajpataš koji je nedaleko od imanja, na prilaznom putu salašu je podigao moj djed 1937. godine. Gospodarstvo su nastavili voditi moj otac **Josip** i mati **Marta**. Otac mi je jako rano prepustio gazdovanje. Praktično počinjem raditi ovdje na gospodarstvu od svoje 12. godine, kada sam prvi put sjeo u traktor. Završio sam tada četvrti razred i tada smo kupili nov traktor, moj otac na taj traktor nikad sjeo nije i tako sam počeo raditi, kao i sve druge poslove. Moja odluka u ono vrijeme nije bila laka, iako nisam imao dvojbu, jer su se svi moji školski drugovi odlučili dalje školovati, a ja sam se odlučio posvetiti zemljoradnji. Što je vrijeme

dalje odmicalo pokazalo se kako sam bio u pravu i da nisam nimalo pogriješio u svojoj životnoj odluci. Uspjeli smo dosta toga stvoriti, osigurao sam egzistenciju i svom sinu, njegovoj obitelji i svi skupa radimo na ovom našem imanju. Sin i ja imamo kompletnu potrebnu mehanizaciju za obradu oranica i sjetvu. Dakle, nisam bio ni punoljetan kada mi je otac poslove malo-po malo prepustao i počeo sam voditi brigu o gospodarstvu«, kaže Stipan Šarčević i navodi kako se, osim ratarstvom, ovo gospodarstvo bavi i stočarstvom, a ima i svoje silose za stočnu hranu i mješavinu, tako da sami pripremaju cijeli proces prehrane njihove stoke.

Poljoprivredna utakmica

»Imali smo nekada ovce, preko 100 grla i gajili živinu. Ovce smo prošle godine rasprodali, teško je prodati jagnje, i da je isplativo ljudi bi gajili ovce. To više ne radimo i sada gajimo pšenicu, ječam, nešto malo suncokreta, repice i kukuruza, živimo od ratarstva i od uzgoja tovnih svinja. Teško je biti zadovoljan otkupnim cijenama ratarskih proizvoda, prinosi su kod nas u ratarstvu sada strašno loši, plus mi plaćamo odvodnjavanje, a od čega da odvodnjavamo kada nam nedostaje kiša. Suša nas je jako pogodila. Ipak, naši ratarski proizvodi sada imaju dobru cijenu, ali uzalud dobra cijena kada je umjetno gnojivo poskupjelo 300 posto. Bio sam na prosvjedima poljoprivrednika u kolovozu, zbog suše i teškog stanja poljoprivrednih proizvođača, ali naš Grad Subotica nije

stao iza nas. Cijena goriva je visoka, nama je najbliža crpka 15 kilometara, znači to je za mene tamo i nazad 30 kilometara. Litra euro dizela košta do 222 dinara ovog mjeseca, a nemamo ni dinar nadoknade za gorivo. A težimo k Europskoj uniji i igramo neku utakmicu u poljoprivredi u situaciji kada poljoprivrednici u Europskoj uniji imaju prednost, poticaj 200 do 250 eura po hektaru i još plus poticaj za plavi dizel, a mi to nemamo. Dobili smo 400.000 dinara poticaja za pedeset hektara, to je za godinu dana. Kredite smo koristili devedesetih godina, tada sam već radio oko 300 jutara zemlje i nije se moglo bez kredita. Sada radimo oko 400 jutara oranica i koristimo kratkoročne kredite za ulaganja za sjetvu», kaže Šarčević.

Monopol na cijene tovljenika

Stipanov sin Tomislav gaji tovne krmače i prasad, a cijena grla stalno varira. Kako kaže Stipan, poticaja za stočarstvo ima, ali isplate jako kasne.

»Imamo više od 100 krmača, ali jako je loše s otkupnim cijenama. Prije šest tjedana prodavali smo za 297 dinara, sljedećeg tjedna za 275 dinara, pa onda za 255, pa za 235 i došlo je sada do 190 dinara za kilogram. Sad će cijena ići malo naviše, ali meso u prodavaonicama ništa nije jeftinije. Muči me to variranje otkupnih cijena tovljenika. Ide li to do totalnog uništenja ovdašnjih proizvođa-

ju cijenu, kao i kad prodajemo naše proizvode. Kod nas je najveći problem što je kupovna moć takva kakva već jest. Frapirao sam se kada sam iz medija saznao kolike su mirovine brojnih umirovljenika, primaju mirovine između 10.000 i 20.000 dinara, a prosječna mirovina je oko 30.000 dinara. Poskupjelo je mlijeko, ulje, meso... sve je poskupjelo, pa kako onda da se kupuje više mesa, a i plaće su niske«, kaže Šarčević.

Edukacija u EU

Stipan Šarčević je bio na mnogim stručnim usavršavanjima poljoprivrednika u Europi, kao član Kluba *100 P Plus* u koji se učlanio 2004. godine. Ovo vojvođansko Udruženje građana osnovano je 2003. godine kao ne-stranačko, nevladino i neprofitno čiji su ciljevi: stručno usavršavanje poljoprivrednika, razmjena stručnih i drugih informacija, poticanje i pomaganje istraživačkog rada u poljoprivredi i šire, a koji je od interesa za poljoprivrednike, afirmacija mjera za zaštitu životnog okoliša, istraživanje, čuvanje i afirmiranje agrarne baštine, edukacija i afirmacija žena u poduzetništvu i njihovog angažiranja na unaprjeđenju života na selu, razvoj i afirmacija ruralnog turizma, zastupanje interesa poljoprivrednika pred tijelima države i njenim institucijama.

»Dosta sam putovao, organizirana su mnoga stručna usavršavanja, tako sam obišao Hrvatsku, Sloveniju, Austriju, Njemačku, Nizozemsku, Dansku, Francusku, Tursku, na te edukativne programe smo išli svake godine krajem svibnja, prije žetve, sve do epidemije korone.«

Stipan Šarčević kaže da je život na salašu lijep, iako se često radi u »dvije smjene«. Na ovaj salaš telefonska linija je provedena 1992. godine, priključak za struju 1976. godine, a asfaltna cesta Žednik – Đurđin, pokraj koje se nalazi ovaj slaš, izgrađena je 1977. godine. Stipan Šarčević je skupa sa svojom obitelji bio domaćin *Takmičenja risara* 2015. godine, tradicionalne etno manifestacije u sklopu *Dužijance*, a pomladak *Dužijance* u Žedniku predstavljao je i njegov unuk Vladimir, koji je bio mali bandaš.

»Bio sam mali kada je vršalica dolazila kod nas na salaš, poslije su došli kombajni. Kada su prvi žitni kombajni ušli u naša žitišta sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća, bio je to početak kraja ručne žetve. Na *Takmičenju risara* se prikazuje kako su nekada ljudi

radili ris. Bili su ljudi onda veseli, kada se to radilo, možda veseliji nego sad. Volimo *Dužijancu*, ona je dio nas i mi smo neraskidivi dio nje. To je naša tradicija i mi ćemo je čuvati i njegovati dokle nas bude. Kao što ćemo ostati vjerni našem salašu, zemlji i radu i životu na njoj. Kod nas je na salašu ostala mladost. Ratarstvo i stočarstvo bez više generacija na jednom gospodarstvu je neodrživo. Radnika nemamo, sve sami radimo«, kaže Stipan Šarčević.

Zvonko Sarić

ča tovljenika? Bitna karakteristika monopola je da može potpuno odrediti cijenu robe koja se kupuje, bez obzira na količinu koja se nudi. Vidim da ćemo ostati bez naše proizvodnje, ostat ćemo i bez mlijeka, bez svinja, a onda će nam razni inozemni tržišni centri prodavati njihove proizvode. Jest će se ovdje što se uveze, a neće biti jeftino. Sve je ovo kod nas nepoznanica s više faktora, mi poljoprivrednici ne možemo utjecati na padaline, na cijene, a ono što kupujemo za proizvodnju to nam drugi određu-

Specijalna nagrada za Anu Šujić

NOVI BEČEJ – Na XXIII. pokrajinskoj smotri likovnih umjetnika amatera Vojvodine, održanoj u Novom Bečeju, slamarka HKPD-a **Matija Gubec Ana Šujić** osvojila je specijalnu nagradu za sliku u tehnici slame koja nosi naziv *Moje misli nebu lete*.

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD **Matija Gubec** kandidirali su na ovo natjecanje ukupno trideset slika nastalih na ovogodišnjem XXXVII. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu. Sedam slika prošlo je na općinsku smotru u Subotici, a tri slike plasirale su se na zonsku razinu te također i prošle na pokrajinsku smotru.

Vajštanski svinjokolj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* organizira sutra (subota, 12. studenoga) manifestaciju *Vajštanski svinjokolj* u dvorištu *Šokačke kuće*. Početak je u 9,45 sati. Bit će organizirano natjecanje u pravljenju kobasica (domaća ekipa i gosti iz Gundinaca) kao i ocjenjivanje rakije od šljive domaćih proizvođača. Proizvode će ocjenjivati profesori s Poljoprivrednog fakulteta iz Osijeka koji će održati i prigodnu tribinu o proizvodnji rakije.

Premijera predstave Tamburaški oproštaj

SUBOTICA – Nova predstava Dramske sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo Tamburaški oproštaj* bit će premijerno izvedena idućeg petka, 18. studenoga, u Velikoj dvorani Centra, s početkom u 19 sati. Predstava je rađena prema tekstu i u režiji **Marjana Kiša**, a puna je smijeha, emocija i pjesme. Prva repriza je u nedjelju, 20. studenoga, također u dvorani HKC-a. Ulaznice se mogu rezervirati na telefon 064/659-06-35, po cijeni od 400 dinara.

Književni natječaj Za lipu rič 2022.

U povodu manifestacije *Šokačko veče 2022*. Kulturno-prosvjetna zajednica Hrvata *Šokadija* iz Sonte objavljuje književni natječaj *Za lipu rič 2022*.

Na natječaj se mogu prijaviti autori s neobjavljenim pjesmama, pisanim neknjiževnim dijalektom hrvatskog jezika, šokačkom ikavicom. Natječaj je otvoren do 13. studenoga tekuće godine.

Pjesme u pisanoj formi dostaviti na adresu: KPZH *Šokadija*, Vuka Karadžića 22, Sonta, s naznakom »Za natječaj« ili na e-mail: biljaribic65@gmail.com.

Autori na natječaj mogu prijaviti jednu neobjavlenu pjesmu. Ukoliko se šalju poštom, pjesme trebaju biti tipkane na formatu A4. Pjesme prispjele na natječaj ne vraćaju se autorima. Autor prvoplasirane pjesme bit će nagrađen, a pjesma pročitana na *Šokačkoj večeri* koja će biti održana u subotu, 19. studenoga 2022., u Sonti.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini

SUBOTICA – Program *Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini* bit će održan idućeg petka, 18. studenoga, u Art kinu *Lifka* u Subotici, s početkom u 18 sati. Na programu je dokumentarni film *Goli otok* redatelja **Darka Bavljka**. Film tematizira logor na istoimenom otoku na Hrvatskom primorju za vrijeme trajanja sukoba Tito-Staljin od 1949. do 1955. godine. Rekonstrukcija života u logoru i metoda političkog preodgoja tzv. informbiroovaca temelji se na svjedočanstvu logoraša **Alfreda Pala** dok riječ Udbinog generala **Jove Kapičića** daje Udbin pogled na logiku i motive stvaranja Golog otoka. Tendencija filma je prikazati Goli otok iz više kutova i smjestiti ga u tadašnji vremenski, politički i ideološki kontekst. Nakon filma razgovor s autorom vodit će **Petar Bujas**, profesor predmeta Povijest pakla na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Ulaz je besplatan.

Program se održava u organizaciju Udruge za audiovizualno stvaralaštvo *Artizana* u suradnji s Art kinom *Lifka* u Subotici i sa ZKVH-om, a uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra u okviru programa međunarodne suradnje.

Manifestacija posvećena ikavici

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića organizira manifestaciju *Ikavica – govor hercegovačkih, dalmatinskih, bosanskih, slavonskih, podunavskih i bačkih Hrvata* koja će biti održana u subotu, 26. studenoga, u dvorani Društva *Ady Endre* (Dalmatinska 114) u Stanišiću. Početak je u 17 sati. Sudjeluju recitatori, solisti, etno grupe, KUD-ovi iz Hrvatske, BiH, Srbije i Mađarske. Na manifestaciji će biti izvedeni 15-minutni blokovi bunjevačke, šokačke, hercegovačke i dalmatinske ikavice.

Neimenovanje bunjevačkih učitelja, rasprava Pekića i Stajića

5. studenoga 1920. – *Neven* piše da je ministar prosvjete **Svetozar Pribičević** svojom odlukom br. 34305/1920. od bunjevačkih kandidata postavio za učitelje u Subotici samo **Ivu Malagurskog**, koji je raspoređen u mušku građansku školu. »I onda se kogod čudi, ako su Bunjevci separatiste i ako traže avtonomiju za Vojvodinu, kada se sa njihovom decom tako postupa«, zaključuje list.

6. studenoga 1920. – *Neven* u kontekstu neimenovanja bunjevačkih učitelja, piše: »Mi Bunjevci, do najskrajnijeg vremena bili smo toga uverenja, da nas u Beogradu tako rado primaju u bratski zagrljaj, kao što smo mi svakog našeg brata sa one strane Save. Što dalje sve većma dolazimo do toga osviđenja, da se mi jako varamo u našim ubedjenju, jer s dana na dan dobijamo nepobitne dokaze da nas Bunjevce u Beogradu ne priznaju za braću, nego za drugo nešto, što mi ni na kakvi način nećemo da budemo. Što se bacaju klipovi pod naše noge u svakom pitanju, to nam već nije ni zazorno, ali da nam gradsku upravu smenu, te da povraćaju predratnu mađarsku, premda smo neosporno pripali Jugoslaviji, to nam je neshvatljivo. Zar se Subotica namerava dati natrag kruni 'Szent Istvána' pa se valjda zato vaskrsava mađarska uprava u Subotici, ili misle u Beogradu da će mađarska gradska uprava biti uz Veliku Srbiju, pa će onda za njima i Bunjevci!?«

7. studenoga 1946. – *Hrvatska riječ* piše o zastupničkim kandidatima Narodne fronte za izborne kotare grada Subotice, **Gezi Tikvickom** (I. kotar) i **Blašku Stražarkoviću** (III. kotar). Tikvicki je potekao iz seljačke obitelji. Sudjelovao je u proslavi 250. godišnjice dolaska Bunjevaca-Hrvata u Bačku zbog čega je izbačen iz službe (Državna željeznica u Subotici). Rano se povezao s radničkim pokretom i već prosinca 1936., dakle u 19. godini, uhićen je zbog ilegalnog rada. Radio je u tvornici zrakoplova *Zmaj* (Zemun) i tvornici *Vistad*. U Beogradu je bio jedan od organizatora štrajka radnika tvornica zrakoplova. Za vrijeme okupacije sudjelovao je zajedno sa **Svetozarom Markovićem Tozom** u pokretanju lista *Slobodna Vojvodina* (preteča *Hrvatske riječi*).

Stražarković je također rođen u siromašnoj obitelji. Bio je radnik tvornice traka i čipaka u Subotici. Sudjelovao je također u radničkom pokretu. Bio je predsjednik društva Hrvatska privredna omladina u Subotici. Za vrijeme okupacije priveo je omladinu okupljenu oko Hrvatskog doma narodno-oslobodilačkom pokretu.

8. studenoga 1918. – *Bácskai Hírlap* (**Emil Havas**), pišući o položaju subotičkih Hrvata, zaključuje: »Oni su

bili i bit će nedvojbeno lojalni građani mađarske države. Treba im dati kulturnu i jezičku slobodu, koji će ih još privoleti na vjernost i pouzdanost mađarskoj državi.«

9. studenoga 1919. – *Neven* (**Josip Hartl**) piše da je na sjednici odbora za proslavu 13. studenoga u Suboti-

ci »zaključeno, da se na spomenik mađarske revolucije (na mjestu današnje nove fontane) uklešu riječi 'Dan oslobođenja 13. XI. 1918.'«

10. studenoga 1927. – *Neven* piše da je na općinskim izborima u Vojvodini 6. studenoga Hrvatska seljačka stranka dobila u dva mjesta u Vojvodini apsolutnu većinu, i to u Vajskoj i Kupusini.

11. studenoga 1926. – *Neven* piše da će za nekoliko dana biti objavljena rasprava *Pobijanje kritike Vase Stajića Petra Pekića*. Rasprava predstavlja odgovor na Stajićevu kritiku o Pekićevoj zbirci pjesama *Zvuci i uzdasi*, koja je objavljena u *Letopisu Matice srpske*. »To nam djelo predstavlja sramotan poraz jednog književnika (Stajića) koji je na čudan način ocijenio spomenutu knjigu.«

Drugi *Drim fest* u Subotici

Smijeh, ali i ozbiljne teme

Ovogodišnji festival ugostio je pet predstava amaterskih kazališta iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske

HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice ugostio je potekloga vikenda (4. i 5. studenoga) još jedan, drugi po redu, Međunarodni amaterski festival drame *Drim fest*. Ovogodišnji festival publici je ponudio pet predstava iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Teatar i zbilja

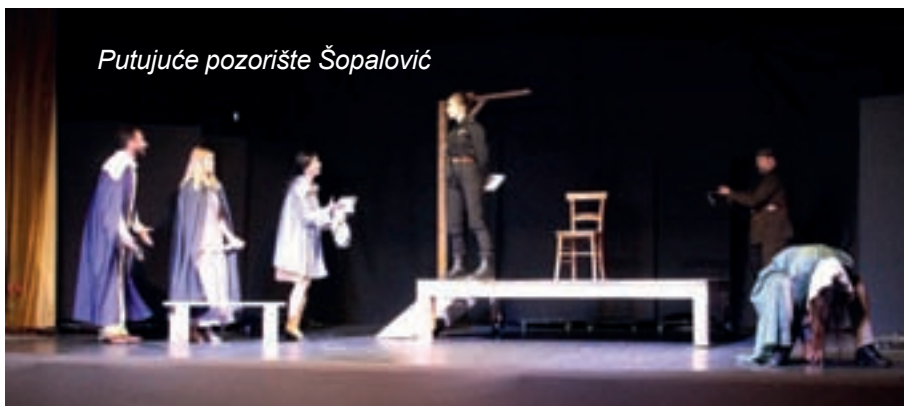
Pozorište *Dragoljub Milosavljević Gula*, koje djeluje pri Kulturno-prosvetnom centru iz Petrovca na Mlavi otvorilo je festival predstavom *Putujuće pozorište Šopalović* **Ljubomira Simovića** u režiji **Miloša Jagodića**. Radnjom smješten na početak Drugog svjetskog rata u Užicu, ovaj poznati, često uprizoravani komad bavi se pitanjem treba li u nemila vremena odustati od kazališta ili upravo obratno. Tražeći odgovor na ovo pitanje, u drami se prepliću kazalište i zbilja, kazališni i stvarni likovi.

Ravnateljica Kulturno-prosvetnog centra iz Petrovca na Mlavi i glumica **Milica Ilić** podsjeća kako je to kazalište drugi put na *Drim festu*.

»Drago nam je što smo bili na prvom *Drim festu*. Ovo nam je najnovija predstava. Nas trinaestero glumaca na sceni trudili smo se vjerodostojno prenijeti ovu priču o kazalištu – što je ono i čemu služi, koliko mi u svakodnevnom životu konzumiramo elemente kazališta, kao civilizacijske tečevine. Želim *Drim festu* da traje još puno godina i spaja amaterska kazališta u regiji«, kaže Ilić.

Najbolji glumci

Festival nije natjecateljskog karaktera, ali su dodjeljivane nagrade za najbolja glumačka ostvarenja u svakoj od predstava. O tomu su odlučivali ravnateljica Dječjeg kazališta Subotica **Márta Árokszálesi** i direktor Gradskog amaterskog kazališta iz Županje **Branko Puhek**. Za najbolje glumce u predstavi *Putujuće pozorište Šopalović* proglašeni su **Časlav Čušić** i **Milica Stojadinović**, u *Čaju u pet* **Ljiljana Perišić**, u *Prosidbi* **Goran Budisavljević**, u *Tri treća tromjesečja* **Sanela Kudlač**, a u *Pidžami za šestero* **Ilijana Budimir Trupina**.

Amatersko dramsko pozorište *Branislav Nušić* iz Teslića (BiH) odigralo je predstavu *Čaj u pet*, po tekstu **Borislava Pekića**, a u režiji **Živka Petrovića Kike**, osnivača i upravnika tog teatra.

»Pekić je sredinom osamdesetih godina u Engleskoj napisao televizijsku dramu *Čaj u pet* koja je kasnije snimljena za Televiziju Beograd. Mislim da smo mi jedino kazalište koje je postavilo ovaj komad. Komad prikazuje samovanje osoba u starosti, odnosno njihovu dovrtljivost da 'ubiju' tu dosadu i usamljenost. Predstava obiluje s mnogo duhovitih detalja, iako je to u osnovi čista drama«, kaže Petrović.

Klasici i suvremeni tekstovi

Druga festivalska večer započela je predstavom Amaterskog pozorišta *Jovica Jelić* iz Banatskog Karađorđeva *Prosidba* **A. P. Čehova** u režiji **Milana Martinovića**.

Tri treća tromjesečja

Pidžama za šestero

Prosidba

Radi se o Čehovljevoj komediografskoj uspješnici koja je nasmijala i subotičku publiku. Prosac (kako će se tek kasnije ispostaviti) dolazi u kuću mlade, a događaji koji će uslijediti razotkrivaju malograđanštinu i neiskrenost ljudi te nas potiču na promišljanje o istinskim vrijednostima u životu.

Pučka scena Hrvatske čitaonice iz Hercegovca izvela je komediju *Tri treća tromjesečja* u režiji **Natalije Lacina**. Tri žene u visokoj trudnoći igrom slučaja završe u istoj bolničkoj sobi i vrlo brzo shvate da imaju mnogo toga zajedničkog – zajedničkog partnera, odnosno oca njihove djece.

»Bili smo ranije u Somboru, a u Subotici smo prvi put, dugo smo dogovarali ovo gostovanje. Predstava je su-

vremena, rađena je po komadu mlade dramske spisateljice **Nine Horvat** iz Osijeka. Govori o muško-ženskim odnosima, publika nas je odlično prihvatila, drago nam je da smo je uspjeli nasmijati«, kaže redateljica predstave i voditeljica Pučke scene iz Hercegovca **Natalija Lacina**.

Festival je zatvoren komedijom *Pidžama za šestero* u izvedbi Gradskog kazališta mladih iz Viteza. Predstava je nastala u koprodukciji s Hrvatskim kulturnim centrom Nova Bila, a režirao ju je **Marko Mirković**, koji ujedno potpisuje i adaptaciju teksta **Marca Camelottija**.

Ova urnebesna komedija, prepuna zapleta, odigrava se u pravom labirintu zabranjenih ljubavnih veza. Također, teško je i dokučiti tko je komu ljubavnik, jer u komad kontinuirano stižu novi likovi s novom ljubavnom pričom. No, u konačnici ovo nije samo komedija zapleta nego i komedija naravi.

Treba napomenuti i kako Hrvatska čitaonica iz Hercegovca (koja već skoro tri desetljeća organizira Dane hrvatskog pučkog teatra) i kazalište iz Viteza imaju dobru suradnju s dramskim sekcijama i trupama Hrvata iz Vojvodine, od kojih su trenutno aktivne samo one u Subotici i Somboru.

Entuzijazam nosi priču

Jedan od članova žirija, ravnatelj *Gradskog amaterskog kazališta iz Županje* **Branko Puhek** dugogodišnji je akter kao i poznavatelj amaterskog kazališta u regiji.

»Amatersko kazalište postoji, ali sigurno nije u usponu. Imamo sve manje financijskih sredstava, ali to nije jedino. Mladi nam odlaze za nečim drugim, njihova pažnja je kratka pa se brzo zasite, a to se odražava na cjelokupni rad u amaterizmu. Nositelji predstava su, kao što vidite, osobe srednje dobi ili stariji. Imali smo i korona epidemiju, što je svakako ostavilo traga. Ipak, entuzijazam ljudi je još prisutan, to je velika snaga koja plijeni, ona nosi ovu priču. Odgovorno tvrdim da smo u Subotici imali prilike vidjeti najbolje kazališne produkcije iz regije. Nadam se da će ovakvi događaji dovesti i nove mlade u amaterske kazališne trupe«, kaže Puhek.

Idejni pokretač *Drim festa* i voditelj Dramske sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo* **Marjan Kiš** ocjenjuje kako je ovogodišnji festival bio uspješniji od lanskog.

»Ove godine imali smo predstave iz tri države, te time potvrdili međunarodni karakter. Mislim da smo imali izuzetna ostvarenja od kojih dio može stati rame uz rame s profesionalnim kazalištima. Druge večeri imali smo dobru posjećenost, što pokazuje da ljudi prepoznaju naše napore na promociji amaterskog kazališta. Gosti su prezadovoljni, puno njih nam se javlja da žele gostovati kod nas, postoji i ideja da se proširimo izvan regije bivše Jugoslavije«, kaže Kiš.

D. B. P.

Gostovanje osječkog pjevačkog društva

»Lipa« zapjevala u Karlovcima i Novom Sadu

Hrvatski kulturni centar Novi Sad organizirao je u subotu, 5. studenoga, gostovanje Hrvatskog pjevačkog društva *Lipa* iz Osijeka. Gosti su pod ravnanjem **Valerije Fischbach** u subotu navečer održali koncert u Kapeli mira u Srijemskim Karlovcima.

Na programu su bile skladbe **Lovrića, Matza, Ulriha, Slavenskog, Stanića, Cossetta i Arlena**. Popularno zvani »lipaši« i »lipašice« su ovom prigodom uspostavili kontakt sa zborom mjesne župe Presvetoga Trojstva pod vodstvom **Vlaste Malešević** te je dogovoren uzvratni posjet Osijeku već ove godine, 17. prosinca.

Hrvatsko pjevačko društvo *Lipa* osnovano je daleke 1876. godine, od tada uspješno i neprekinuto djeluje. Njeguje širok repertoar većinom a cappella skladbi, od renesansne do suvremene glazbe, s naglaskom na klasičnu zbornu literaturu. Osvojili su, kako navode, pregršt nagrada i priznanja. Među njima izdvaja se čak 18 zlatnih plaketa, medalja i diploma – devet na međunarodnim i devet na državnim natjecanjima pjevačkih zborova.

Uz znamenitosti Srijemskih Karlovaca, gosti iz Osijeka obišli su i Petrovaradinsku tvrđavu, posjetili rodnu kuću bana **Jelačića** u Petrovaradinu te potom i središte Novog Sada. Održali su i nekoliko manjih i spontanijih nastupa ispred

Petrovaradinskoga sata, u rodnoj kući bana Jelačića te pred crkvom Imena Marijina. Gosti su izrazili zadovoljstvo činjenicom da su imali prilike nastupiti u gradu koji nosi titulu Europske prijestolnice kulture.

»Nadamo se da će ova suradnja i ubuduće trajati. Navedeno gostovanje organizirano je uz podršku Uprave za kulturu Grada Novog Sada i Osječko-baranjske županije. Zahvaljujemo se i župniku župe Presvetoga Trojstva **Mateju Periću** te upravitelju Fondacije Spomen doma bana Jelačića dr. sc. **Darku Poliću**«, kaže predsjednica HKC-a Novi Sad **Jasna Čordaš**.

H. R.

Sajam knjiga u Zagrebu

Srbija u fokusu na Interliberu

Počeo je 44. međunarodni sajam knjiga *Interliber* u Zagrebu, koji traje do nedjelje, 13. listopada.

Sudjeluje blizu 300 izlagača iz 15 zemalja, ove godine s Ukrajinom i Srbijom u fokusu programa. Program *Srbija u fokusu* osmišljen je s ciljem promoviranja srpske izdavačke djelatnosti, a priređuju ga Odjel za kulturu Srpskog narodnog vijeća i poduzeće *Superknjižara*. Hrvatskoj publici predstavlja se preko 40 srpskih izdavača s oko 1200 naslova. Uz promocije naslova iz područja beletristike i poezije, u okviru programa odvijaju se paneli

na kojima autori i stručnjaci razgovaraju na teme budućnosti izdavaštva, uloge knjige u popularizaciji znanosti ili pak na temu odnosa rock muzike i književnih žanrova poput horora i fantastike.

Program podržava Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske i dio je programa Odjela za kulturu kojim se nastoji promovirati srpska kultura, te raditi na promociji čitanja i povezivanju književnog i drugog stvaralaštva dviju zemalja.

H. R.

Srbija u fokusu
Србија у фокусу

Knjižnica u Perlezu nosi ime dr. sc. Pavice Mrazović

Počast slavnoj sumještanki

Prošlog petka u Perlezu svečano je otvorena knjižnica koja nosi ime po uglednoj filologinji, dr. sc. **Pavici Mrazović** rođ. **Karlavaris** (1923. – 2003.). Ideju da se rodni kraj baš ovako oduži svojoj velikanki realiziralo je Društvo *Baštinar* koje se bavi očuvanjem i njegovanjem zavičajne kulture i naslijeđa. Cilj koji su ostvarili pokretači inicijative jest opredmećivanje sjećanja na čuvenu znanstvenicu kako bi ono kroz naziv knjižnice trajno ostalo u mjestu.

»Svako dijete i svaki građanin Perleza kada bude kročio u ovu našu Knjižnicu pitat će se i podsjetiti tko je bila Pavica Mrazović i čime je ona zaslužila da ova čitateljska oaza, ali i središte znanja bude posvećeno baš njoj. Želja nam je bila da na ovaj način kulturu sjećanja podignemo na višu razinu i ostavimo neizbrisivi spomen na lik i djelo naše priznate znanstvenice«, istaknuo je osnivač i predsjednik Udruge *Baštinar* **Zoran Stojačić**.

Uzor mnogima

Na svečanoj akademiji priređenoj u povodu otvorenja Knjižnice, o ovoj eminentnoj jugoslavenskoj i svjetskoj germanistici, dobitnici brojnih prestižnih priznanja Njemačke i Mađarske, među ostalima su govorile i novosadske književne kritičarke dr. **Dragana V. Todosreskov** i prof. dr. **Natalija Ludoški**.

»Predstavljajući večeras biografsko-bibliografske zapise o dr. Pavici Mrazović nastojala sam ukazati na njezinu svestranost, na nju kao znanstvenicu, ali i pedagoginju. Bila je uzor mnogima i doista osoba koja je plijenila svojom pojavom, velikom radnom energijom i entuzijazmom. Po-

krenula je brojne vrijedne pothvate na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu na kom je bila dugogodišnja profesorica«, kaže Ludoški.

Uspomene i sjećanja

Lijepa uspomene na Pavičin zavičaj proživljene tijekom odrastanja u darovitoj obitelji Karlavaris, koja je u Banat doselila iz Kastva kraj Rijeke, sačuvali su i njezini potomci i rođaci.

»U Perlezu sam uspio naći ljude koji se sjećaju Karlavarisa, njihove suvremenike koji su ih isključivo po dobrom zapamtili. Sve priče koje sam znatiželjno slušao od svoga djeda, oca i tete Pavice, govore upravo o idiličnom životu u ovom kraju koji će uvijek imati posebno mjesto i u mom srcu«, ponosno je naglasio nećak Pavice Mrazović i poznati dizajner fotografije iz Novog Sada **Ivan Karlavaris**.

Osim brojnih uglednih uzvanika i gostiju, svečanosti u Perlezu nazočio je i zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama i predsjednik Udruge banatskih Hrvata **Goran Kaurić**.

»Ovo je hvale vrijedna gesta Perležana, naizgled simbolična, ali zapravo od iznimne važnosti za mjesto i njegove žitelje. Podsjetit ću da se i Udruga banatskih Hrvata kroz publikacije, članke, predavanja i tribine trudi da znameniti pripadnici naše zajednice ne padnu u zaborav, pa smo se tako u više navrata spominjali i Karlavarisa, obitelji koja je dala neizmjerne doprinose razvoju kulture, umjetnosti i znanosti na našim prostorima«, zaključio je Kaurić.

D. Mergel

Imenovanja u nadbiskupiji

Novi nadbiskup – mons. dr. sc. Ladislav Német

Za novog nadbiskupa Beogradske nadbiskupije i metropolita imenovan je dosadašnji biskup Zrenjaninske biskupije mons. dr. sc. **Ladislav Német**, objavljeno je u podne 5. studenoga, na spomendan Srijemskih mučenika, u nadbiskupskoj rezidenciji u Beogradu. Naime, Sveti otac papa **Franjo** prihvatio je odreknuće od pastoralnog upravljanja Beogradskom nadbiskupijom mons. **Stanislava Hočevara**. U ime Apostolske nuncijature u Srbiji imenovanje u ime svetog Oca pročitao je otpravnik poslova mons. **Simon Bolivar Sanchez Carrion**.

Prilikom svog obraćanja mons. Német zahvalio je napose Zrenjaninskoj biskupiji u kojoj je boravio četrnaest i pol godina i koju će i dalje voditi kao apostolski administrator sve dok Sveta stolica ne odluči drugačije. Naglasio je kako su protekle godine u Zrenjaninu stvorile slike mjesne Crkve koja će ga pratiti do kraja života. Budući da je Német od sada i metropolit, tu ga veže i Subotička biskupija, a Zrenjanin će, kako je naglasio, ostati u njegovom srcu i biti mu možda ne zadaća, ali interes da.

Dosadašnjem nadbiskupu Hočevaru mons. Német je zahvalio na 22 godine nesebične službe koju je darovao Beogradskoj nadbiskupiji tijekom kojih je mnogo uradio. Tijekom više od dva desetljeća nadbiskup Hočevar je bio i predsjednik Caritasa Srbije i Caritasa Beogradske nadbiskupije kada je svoju logističku snagu napose iskazao tijekom poplava i dolaska velikog broja migranata.

Német je također pozdravio sve svećenike i laike Beogradske nadbiskupije s kojima će, kako je rekao, nastojati »usko surađivati i pokušati širiti evangelizaciju na ovim područjima« Srbije.

Riječi zahvale za dar biskupskog služenja uputio je dosadašnji beogradski nadbiskup i metropolit mons. Hočevar, koji je zahvalio i svim dosadašnjim suradnicima, čitavom prezbiteriju Beogradske nadbiskupije, Bogu posvećenim osobama i vjernicima zamolivši za oprostjenje svih propusta, nedosljednosti i nemoći. Istaknuo je kako je za njega samoga uvijek bio pravi užitek naći se među vjernicima kao i među svim stanovnicima Srbije. Napose je zahvalio Srpskoj pravoslavnoj crkvi, kao i ostalim crkvama i vjerskim zajednicama za otvorenost i suradnju u protekle 22 godine njegova biskupskog služenja.

Ovom prigodom u ime svećenika Beogradske nadbiskupije novoimenovanog nadbiskupa mons. Németa pozdra-

vio je don **Aleksandar Kovačević**, poželjevši mu da upravo u gradu mostova kao nadpastir bude graditelj mostova između Istoka i Zapada među svim ljudima.

Naglasio je da su i svećenici i vjernici Beogradske nadbiskupije potrebni upravo očinskog ohrabrenja i podrške u ovakvim, kako je rekao, gotovo »misijskim« uvjetima pastoralnog pristupa i rada.

Mons. Német šesti je nadpastir Beogradske nadbiskupije u 98 godina njezina postojanja, a odlukom pape Franje mons. Hočevar sada postaje apostolski upravitelj Beogradske nadbiskupije sve do preuzimanja službe novoimenovanog nadbiskupa. Mons. Német je postao apostolski upravitelj Zrenjaninske biskupije do imenovanja novog biskupa. Također, on je i prvi nadbiskup Beogradske nadbiskupije koji je rođen u Srbiji, u Subotičkoj biskupiji.

Mons. dr. sc. Ladislav (László) Német rođen je u Odžacima 7. rujna 1956., a za svećenika je zaređen u rodnom mjestu 1. svibnja 1983. godine. Papa **Benedikt XVI.** 23. travnja 2008. imenovao ga je biskupom Zrenjaninske biskupije. Govori mađarski, srpski, engleski, njemački, poljski, talijanski i hrvatski jezik.

Mons. Német će za nadbiskupa biti ustoličen 10. prosinca u 11 sati u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu.

Ž. V.

U žalosti, ali u nadi Uskrsnuća javljamo tužnu vijest da je naš voljen suprug, otac, dida i pradića

Jakov Bedić (1945. – 2022.)

Premинуo u Gospodinu dana 3. studenoga u 78. godini života. Tijelo milog pokojnika sahranjeno je 5. studenoga u obiteljsku grobnicu iz Peić kapele na Bajskom groblju.

Ostat će nam u vječnom sjećanju! Počivao u miru Božjem! Tvoji voljeni: supruga Matilda, kćer Nada, sin Petar, snaha Marina, unučad: Antonija sa suprugom Borisom, Martin sa suprugom Natalijom, Davor, David i Pavle, prauučad: Petra, Karlo, Marija, Dominik i Jona, šogor Ivan Šarčević s obitelji kao i ostala rodbina, prijatelji, komšije i znanci!

125. obljetnica od izgradnje crkve u Surčinu

Župljani rimokatoličke župe Presvetog Trojstva iz Surčina skupa sa župnikom **Markom Kljajićem**, proslavit će u subotu, 12. studenoga, 125. obljetnicu izgradnje svoje crkve. Svečanost će započeti u 11.30 sati kada će biti slavljen euharistija tijekom koje će biti blagoslovljena spomen ploča u crkvi. Nakon svete mise bit će organiziran prigodan domjenak za sve prisutne. Proslava obljetnice je zbog epidemioloških mjera odgođena godinu dana. Župljani iz Surčina su istrajali u svojoj namjeri organiziranja proslave u znak zahvalnosti Bogu na daru crkve, kao i na svim dosadašnjim župnicima i župljanima iz Surčina.

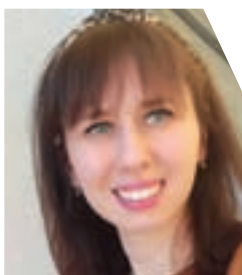
S. D.

Jubilej sestara dominikanki

Sestre dominikanke Kongregacije svetih anđela čuvara obilježavaju 75 godina djelovanja u Subotici u župi sv. Jurja. Tim povodom u subotu, 12. studenoga, u 19 sati u crkvi sv. Jurja bit će održana akademija na kojoj će govoriti dr. sc. **Ivan Armanda**, te će biti predstavljena knjiga *Ispunjeno vrijeme* s. **Blaženke Rudić**. Sutradan, 13. studenoga, svečano euharijsko slavlje predvodit će pomoćni biskup đakovačko-osječki mons. **Ivan Ćurić**. Misno slavlje počinje u 10.30 sati.

U susret blagdanima

11. studenoga – Martin biskup
14. studenoga – Nikola Tavelić
16. studenoga – Margareta Škotska
18. studenoga – posveta bazilike sv. Petra i Pavla
19. studenoga – Elizabeta Ugarska
20. studenoga – Isus Krist Kralj
22. studenoga – Cecilija, Cilika
25. studenoga – Katarina Aleksandrijska

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Pravi vjernik je prepoznatljiv u svijetu

Trideset i treća nedjelja kroz godinu preko liturgijskih čitanja poručuje nam dvije bitne stvari: treba biti vrijedan i odgovoran u poslu, te treba biti i čvrst i postojan u vjeri. Dakle, jedna poruka tiče se našeg društvenog života, onoga što je ovozemaljsko, a druga našeg odnosa s Bogom. U prvi mah to se može činiti nespojivo, te se možemo zapitati zašto bi nas Krist opominjao glede onoga što je ljudska »stvar«. Ipak, kršćanin se u svim područjima života treba prepoznavati kao Kristov nasljedovatelj, jer nas Učitelj svojim riječima i djelima poučava da i u onome što nije čisto vjersko područje vrijede Božji zakoni koje treba slijediti.

Dobar kršćanin je i dobar radnik

Sveti Pavao u Drugoj poslanici Solunjanima izgovara znakovite riječi: »Tko neće da radi, neka i ne jede! A čujemo da neki od vas žive neuredno: ništa ne rade, nego dangube. Takvima zapovijedamo i zaklinjemo ih u Gospodinu Isusu Kristu: neka s mirom rade i svoj kruh jedu« (2Sol 3,10-12). Dakle, Pavao opominje sve one koji izbjegavao posao i pokušavaju živjeti zaobilazeći odgovornosti. Vjernik se treba isticati i kao dobar radnik, bez obzira kojom se djelatnošću bavi. Božji dar su različita zanimanja kojima čovjek pridonoši boljitku društva u kojemu živi, a istovremeno zarađuje plaću od koje uzdržava sebe i svoju obitelj. Pravo na rad je jedno od osnovnih ljudskih prava, ali je ono i ljudska obveza. Svojim radom trebam pridonijeti napretku društva, ali i zarađivati, da ne bih bio nekome na teret, kao što kaže i apostol Pavao. Vjernik treba biti pošten, težiti k višim ciljevima, koji nadilaze osobnu dobit, biti spreman pomagati, biti prepoznatljiv po trudu i marljivosti, po odgovornosti, blag i strpljiv s ljudima. Tako sve vrline koje odlikuju vjernika zapravo su

odlika i dobrog radnika. Stoga možemo slobodno reći da je svaki dobar kršćanin dobar u svome poslu.

Postojanost u vjeri

Nakon sv. Pavla, koji nas opominje da trebamo biti marljivi radnici, Isus nas u evanđelju opominje da trebamo biti ustrajni vjernici. Dakle, mnogo je vrline po kojima je vjernik prepoznatljiv u svijetu. A sve te vrline imaju svoje uporište u Kristu. Znamo već: ili jesmo ili nismo Kristovi, ili ga nasljedujemo ili ne. On ne prihvaća ništa djelomično, po potrebi i prigodi. Želi nas kao svoje u svim situacijama i prilikama, želi da se uvijek izjašnjavamo i živimo kao njegovi učenici.

U odlomku iz Lukina evanđelja (usp. Lk 21,5-19) Isus govori o teškim danima za učenike. U tim danima oni će biti progonjeni, zatvarani i ubijani zbog svjedočenja. Primjećujemo da su takvi dani, bar u Europi, završili još u davna vremena. No, zašto se onda mnogi i danas boje ili srame svoga kršćanskog identiteta? Zašto svoju vjeru drže u strogoj tajnosti i žive je samo u svoja četiri zida? Zašto im je tako teško priznati u društvu da pripadaju Kristu? Zato što moderno vrijeme nosi neke druge teškoće od onih prvih kršćanskih vremena, ali ni u jednom vremenu nije bilo lako biti istinski Kristov svjedok. No, oni koji su zaista Kristovi ostaju postojani, unatoč svakoj teškoći koja ih zbog toga može zadesiti. Oni znaju da će Gospodin i tada biti uz njih.

Krist poručuje: »Svojom ćete se postojanošću spasiti« (Lk 21,19). No, time ne obećava da će nas mimoći nevolje koje prijete jer smo njegovi učenici. On govori o vječnom spasenju, koje je osigurao svakome tko čvrsto vjeruje, te iz vjere crpi snagu i hrabrost da, unatoč nevoljama, ostane uz svoga Boga, kao nekad apostoli.

Posljednji srijemski čoban

Kako bih ja mogao živjeti bez mojih ovaca

»Od mladosti volim ovce. Shvatio sam da je to plemenita životinja koja čovjeku donosi brojne dobrobiti. Svi moji su bili čobani: djed Vule i otac Joza, pa sam eto i ja nastavio. Ne žalim zbog toga. Volim ovce, volim ovaj posao i mislim da nije težak. Samo da me zdravlje posluži«, kaže Stipa Perković iz Berkasova

U prošlosti su srijemskim poljima pasla brojna stada bijelih ovaca. Čuvali su ih čobani. Bili su odjeveni u duge kapute, takozvane opaklije, koje dosežu do same zemlje, iznutra futrovane vunom tako da im bude ugodno, toplo u hladnim danima. S vanjske strane opaklije su bile presvučene štavljenom ovčijom kožom tako da vlaga ne može prodrijeti unutra. Svaki pastir imao je dug čobanski štap, pa naslonjen na njega bio je na neki način simbol srijemskog podneblja, atrakcija za prolaznike, strance ili turiste. Danas je ovaca sve manje, a pastiri skoro da su i nestali. U srijemskom selu Berkasovu, nedaleko od Šida, živi 64-godišnji **Stipa Perković**, možda i posljednji srijemski pastir. Stipa se bavi samo čuvanjem ovaca. Ne radi nijedan drugi posao, zato ga možemo i nazvati pravim čobaninom.

Djed Vule, otac Joza i Stipa

»Od mladosti volim ovce. Svi moji su bili čobani: djed **Vule** i otac **Joza**, pa sam eto i ja nastavio. Ne žalim zbog toga. Volim ovce, volim ovaj posao i mislim da nije težak. Samo da me zdravlje posluži. Shva-

tio sam koliko je ovca plemenita životinja i koliko koristi donosi čovjeku. Ona daje vunu, mlijeko, meso, mirna je i poslušna, daje najbolji stajnjak za zemlju, pa što bi čovjek mogao više poželjeti«, kaže Stipa Perković.

U osvit zore kreće Stipa sa svojim ovcima niz ravnicu preko strništa i tek obranih kukuruza. Iz blagih dolina Fruške gore dižu se jutarnji, plavičasti pramenovi magle, sunce kosim rumenim zracima obasjava zemlju, što Stipi predstavlja poseban ugođaj.

»Ovo je blaga i lijepa jesen. Ali i kada se vrijeme promijeni i dođu hladniji dani, pastir mora izvesti ovce na pašu. Neće ovca da miruje u staji. Ona bleji i traži da se izvede vani. Zato pastir mora podnijeti svako vrijeme – kišu, vjetar, mraz, snijeg...«, priča berkasovački čoban.

Vjerni psi čuvari

Kraj njegovih nogu stražare dva psa pulina, crne kudrave dlake. To su Citra i Bugar. Citra je starija, već obučena kuja, a Bugar mlad psić koji se tek uči čuvanju ovaca.

»Nema čobana bez dobrog psa. On je taj koji ovce usmjerava i pazi da ne odu u kakvu štetu. Kad neka ovca neće da sluša, pas je malo gricne za nogu, ali tek toliko da je opomene da ne ide tamo gdje ne treba.«

Kada ovce planduju u hladovini, u vrelim ljetnim danima, psi leže kraj njih i čuvaju ih.

Prema Stipinim riječima, nekada je u Srijemu bilo mnogo više pastira, onih koji su radili za velike gazde. Tako je bilo i u njegovoj obitelji. Oni nisu imali svoje ovce, ali su i njegov pokojni djed i otac radili za druge koji su u selu imali više stoke. Bili su seoski čobani koji su u to vrijeme bili brojniji, cijenjeni i dobro plaćeni.

»Moj otac je radio kao pastir u nekadašnjoj seoskoj zadrugi koja je imala svoju stoku. Rano ujutro ih je odvodio na pašu, a kasno navečer ih vraćao u štalu. Za to je primao plaću od koje je naša obitelj mogla pristojno živjeti. Kada je zadruga prestala raditi, počeo je čuvati ovce za berkasovačke gazde koji su također držali ovce. Uz njih sam i ja zavolio taj posao i nastavio ga raditi«, kaže Stipa.

Stipa, nažalost, nema svoje ovce, ali ih čuva s ljubavlju kao da su njegove. Za svoj posao dobija plaću od koje živi u rodnom Berkasovu.

»Od svih vrsta ovaca najviše cijenim našu domaću rasu *cigaja*. Ona je prilagođena uvjetima našeg podneblja. Krupna je i daje kvalitetnu vunu. Meso joj je ukusno i dobro se jagnji. Kod jagnjenja, kako bi jagnje živo i zdravo došlo na svijet, moram joj pomoći. Jagnje pažljivo primim na ruke, a kad ga ovca oliže i kad se dohvati višena, više nema brige«, kaže Stipa.

Dok razgovaramo s njim i pokušavamo ga fotografirati, u objektiv kamere stalno ulazi magarac.

»Ime mu je Dečko«, kroz osmijeh kaže Stipa i dodaje: »Djeca i brojni prolaznici koji navrate ovdje kod mene su

ga puno razmazili i on je uobrazio da je filmska zvijezda. Čim vidi kameru, trči se slikati«.

Pitam Stipu ima li problem s granicom, jer ovce vole širok prostor za svoju pašu, a mi smo na kilometar-dva od granice s Hrvatskom.

»Kad sretnem graničare, samo im kažem 'Hvaljen Isus'. Oni se nasmiješe i puste me da idem kamo želim«, pojašnjava Stipa svoj način širenja razumijevanja i tolerancije između dva naroda i dvije države.

Prije je volio popiti čašu vina. Zatim bi nagnuo šešir i zapjevao pjesmu, onu srijemsku laganu al' irošku i bečarsku. Učini mu se tada da negdje u daljini vidi mladu, lijepu čobanicu, pa joj pođe u susret. Volio bi, kako kaže, imati nekog pored sebe, jer je teško biti sam. A što se tiče isplativosti njegovog posla kaže da u današnje vrijeme nema velike koristi i da se isključivo iz ljubavi bavi ovčarstvom. Iako mu je zdravlje narušeno i ne bi smio raditi teške poslove, on se ne predaje, a na kraju razgovora nam kaže:

»Kako bih ja mogao živjeti bez mojih ovaca? One me drže u životu kao i naša Fruška gora i njene blagodati. Teško da bih bez toga mogao živjeti«, kaže Stipa, čoban srijemski i berkasovački.

S. D.

Prepekova jesen u Novom Sadu

Priče potaknute pandemijskom izolacijom

U Kulturnom centru Novog Sada 5. studenoga još je jedna jesen nazvana imenom svestranog stvaraoca **Stanislava Prepeka** (1900. – 1982.). Hrvatska udruga koja nosi njegovo ime sedam godina zaredom organizira manifestaciju koja slavi pisanu riječ putem natječaja za kratku priču, povezujući članove svojega Književnog kluba, ali i druge sudionike iz zemlje i okruženja. I ove godine tiskana je zbirka priča pristiglih na ovaj natječaj – *Prepekova jesen 2022.* U pitanju su 24 priče autora iz Hrvatske, Srbije, BiH, Nizozemske i Italije.

Ovogodišnja zbirka

Na početku programa sudionike je pozdravio predsjednik udruge **Krešimir Tkalac**. Izvod iz recenzije zbirke koju je napisao vinkovački književnik i književni kritičar **Franjo Nagulov** pročitao je **Dragana V. Todosreskov**. Nagulov je u svojem prikazu sažeo motivske spektre gotovo svih autora zastupljenih u zbirci.

»Od ljubavne okosnice do egzistencijalne zabrinutosti, od tjeskobne ruralnosti do mondenog urbaniteta, od fatalnog urona u kaljužu stereotipa do (ne)očekivanog spoznajnog izrona, od leksičko-sintakstičke naivnosti do očuđenja, dvadeset i četvero autora kratkih proza očekivano donose kako tematsko-motivsku i idejnu tako i stilsku heterogenost

mjerljivu značajnim kvalitativnim rasponom među ponuđenim sadržajnim jedinicama, katkad i unutar njih. Pa ipak, dojam je da je pitanje osamljenosti/samoće, vjerojatno potaknuto i pandemijski izazvanim izolacionizmom, jedno od preovlađujućih«, napisao je Nagulov.

Tri nagrade

Izabrane su i tri najbolje priče. Povjerenstvo koje je odlučivalo o izboru činili su **Maja Gračan Livada**, pjesnikinja iz Rume i članica Književnog kluba *Prepeka*, **Franjo Nagulov** i književna kritičarka **Dragana V. Todosreskov**. Oni su treću nagradu dodijelili **Sanji Rotim** iz Mostara, a njezinu priču *Vidim sve u snovima* pročitao je **Ana Marija Kaluđerović**. Druga nagrada dodijeljena je **Perici Vujiću** iz Vinkovaca, lektoru Lektorata za hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, za dijalošku bravuru *Mama, zar opet plačeš?* koju je pročitao **Robert Semnic**. Prva nagrada dodijeljena je **Stjepanu Crniću** iz Zagreba za priču *Mala šetnja* koju je sam i pročitao.

Glazbeni dio večeri oplemenile su, kao i svake *Prepekove jeseni*, članice Ženske pjevačke skupine *Prepeka*, te, u solo točkama, gost pjevač **Tamás Kiss** uz pratnju **Oskara Rittera**, profesora klavira

na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu.

M. T.

Majkina sićanja

Dico moja, šta će bit sa mnom? Ja, kako idem starija, sve mi je teže. Bolu me noge, kolina, ruke me tako znadu bolit, ne mož durat. Šaku ne mogu stisnit. Kad lati noćom trnit, pa mi spavat ne da. Ustanem, pa se sve tučem po ramenima, da mi priđe. Ako bi me kogod vidio, reko bi – baba je luda. Pa sidnem nuz peć, pa to grijem. Onda kad vidim da to ne pomaže, popijem prašak od bolova. Malo me popušta, zaspim, i kad se ponovo probudim, vidim koliko je sati: nije vrime za ustajat. Opet sidnem nuz peć. Malo sidim, pa legnem nuz nju. Jedared okrenem glavu naprid, drugi put prominem i tako do ujutro, dok ne triba ustati. Onda kad triba ustati, po sata se opravljam. Pa dok se navučem ovi moji tranja, pa umijem, pa mi se triba očešljati. A ova moja kosa, dodijala mi već. Tribaću se ić šišat, odsić sve ko muški. Kažem, najgora je noć. Kroz pendžer vidim svitla na drumu, kola iđu. Bože, pitam se, kud iđu noćom? Šta se čudim? Mladi, mogu ić kud oće. Ni njim je ko meni. Tako dok sidim, dok ne mogu zaspat, svašta mi u glavu dođe, čak ono što sam radila dok sam bila dite. Sitim se kako sam čuvala svinje nuz prugu i na strnjiki. Bio niki Adam, Švabo, stanovo je u salaši u vrime stare Jugoslavije, dok ji nisu protirali u Nemačku. On i ja čuvalmo svinje, pa me on učio švapski brojat. Znala sam brojat do sto. On mi kaže, ja ponavljam za njim: ajnc, cvaj, draj, fir, funf, zeks, ziben, aht, noj, cen, i tako do sto. Onda mi u glavu dođe kad sam išla u škulu, to prid rat. Pa opet, kad je počeo taj nesritni rat, kad su Rusi došli, kad su tu bili, prije neg što će ić na Batinu. O Bože, sad se toga sićam, a kad ikad je to bilo. Zna se trevit i da zaspim, tako sideć. I kad zaspim, to malo, sanjam čudesa. Bože, tako znam ma šta sanjat da to nije za virovat. Niko veće sanjam svekrovu, majka Vitu. Mi u gonku tribimo gra, svekar i ja. Eto, pobrali smo ga prije kiše, i osušio se, i donili ga u gonak. Dida ga mlati vilama, a ja ga privrćem na ponjavi. Dida mi kaže da ja idem u komoru rad rešeta, pa ću ga vijat, ima vitra. Ja pošla, kad ide svekrova Vita i latila nas grdit, mene i didu. »Šta ste to uradili, vidite da ide prašina na firange! Skidaj to, laćaj se tog i peri, al oma, šta čekaš?«. Ja, šta ću. Ostavim gra i uzmem šamlicu, i skidaj firange. Moram slušat svekrovu, starija je. Pa onda jedared sanjam, idemo kod Gospe u Aljmaš, vozom na Gospojinu. I sad tu čekamo voz na stanici, a

Lajčo sek Tezin stoji na prugi, opraviti u ruvo, železničko. Na njem lipa košulja, plava poša, šapka na glavi, tašku pribacio priko ramena i kaže nama da u Aljmaš može ić samo ko je platio popovinu za lanjsku godinu. A dida išo sa nama i on mu kaže da je sve platito i upisano u knjižicu. I sad, voz stane na stanici i vidimo vagoni puni, nema mista. Iz Subatice išle Bunjevke, sve u onim suknjama širokim i neće da se stisnu i pomire, da i mi možemo sist. A meni krivo, volila sam uvijek ić u Aljmaš. Ja drečim, kažem

Lajči da ji on malo stisne, a Lajčo kaže da se on tu ne smi mišat, i ne mož ništa pomoć. Plačem ja još više i u tim se probudim, fala ti Bože. Kažu da ne valja sanjati sva-tove, snašu u bilim. Umriće kogod iz familije. Bogami je to tačno. Sićam se kad je majka pripovidala da je sanjala da je snaša i sa đuvegijom došla prid oltar. Popo ji vinčo i sve ide oko nji i kaziva joj kako joj lipa vinčanica. Sutra joj baćo umro. Strado u saobraćajnoj nesrići, pao s koli kad su vozili slamu i točkovi prišli priko njeg. A kažu da je dobro sanjat balegu, kravlju. Kažu, biće novaca. Sićam se, uja Blaško je pričo kako je on sanjo da je čistio košaru punu balege. On na tragačama nosi balegu na đubar i ne može sve ni iznit. Sutra mu došo nakupac za junad. Sve kupio, nije pito ni za cinu. Kolko je Blaško isko, tolko je ovaj dao, sve u markama, ondak su marke išle, i Blaško prošo samo tako. Eto, take su mi noći, kadgod dobre, a kadgod ne do ti Bog gorjeg.

Vinko Janković

Jabuka i u školi

Učenici osnovnih škola *Ivan Milutinović* i *Matko Vuković* na poseban način obilježili su Svjetski dan jabuka. Jabuka je jedino voće koje ima svoj dan, a obilježava se 20. listopada, i to počevši od 1990. godine. Bila crvena, zelena ili žuta, kisela ili slatka, jabuka je vrijedna namirnica i čuvarica zdravlja, a to su dobro naučili mališani iz spomenutih škola.

U OŠ *Ivan Milutinović*, po riječima učiteljice **Sanje Dulić**, u ovome programu sudjelovali su učenici nižih razreda (od 1. do 4.) koji su u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku.

»Cilj ove aktivnosti je podsjetiti se na dobrobit zdrave ishrane, značaj voća i povrća u ishrani i jabuke kao kraljice voća. Zajednički smo radili na zadacima iz matematike, istraživali smo karakteristike pojedinih vrsta jabuke, pisali smo i pričali o jabuci, te se i na satu mađarskog jezika govorilo o jabuci, a na kraju dana smo crtali jabuku po uzoru na slikara **Romera Britta**«, kaže učiteljica **Sanja Dulić**, a dio njihovih umjetničkih radova možete vidjeti na *Hrckovim* stranicama.

Nešto drugačije bilo je u OŠ *Matko Vuković*, gdje se jabuka kušala u raznim oblicima – od same vočke, pa sve do finih mirisnih kolača. Tako su učenici nižih razreda pravili kolače od jabuka, svaki razred po svojim mogućnostima, a onda su se svi skupa sladili i uživali u plodovima svog rada. Cijela škola je mirisala na jabuku, vanilu i cimet, a mališani su uživali kako u izradi, tako i u kasnijoj degustaciji. Kako je učiteljica **Sonja Konkolj** rekla, samo su mrvice ostale, a sjećanje na ovaj dan će itekako potrajati. Jabuke su svoje mjesto pronašle i u likovnim radovima.

Ž. V.

Jeste li znali?

- Jabuke su porijeklom s područja koje se nalazi između Crnog mora i Kaspijskog jezera.
- U svijetu danas postoji gotovo 8000 sorti jabuka!
- Za njeno širenje po Europi najzaslužniji su Rimljani, koji su jabuke smatrali luksuznim voćem.
- Arheolozi su pronašli dokaze da su ljudi jabuke jeli još 6.500 godina prije nove ere, a prema Bibliji, Bog je jabuku stvorio tri dana prije čovjeka.
- Možda niste nikada probali, ali eto nove ideje: ako jabuku ubacite u vodu, ona će plivati po površini. Razlog tome je što čak 25 posto volumena ovog voća čini zrak.
- Jabuka je odlična i za zdravlje, te stoga i postoji izreka: »Jedna jabuka na dan, liječnik iz kuće van.«

– Pomaže u jačanju kostiju i zglobova, štiti od kardiovaskularnih bolesti, popravlja raspoloženje (čak uspješnije od čokolade), a smatra se i prirodnim četkicom za zube.

– Od nje se pravi i jabučni ocat.

– Stablo jabuke se najčešće koristi za graviranje i izradu palica za golf.

– Jabuke su odlična, zdrava užina. Najbolje ju je jesti prije obroka ili nekoliko sati poslije. Kada je sama u želucu probavit će se za 15-20 minuta, a s drugom hranom do nekoliko sati.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Matej Gabrić**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 1. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: judo
 VOLIM: druženje i životinje
 NE VOLIM: brokoli
 U SLOBODNO VRIJEME: volim pomagati didi na njivi
 NAJ PREDMET: tjelesni odgoj
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: specijalac ili veterinar

Too
Optika

DR. VUJIĆ

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrazni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09), objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 2. 11. 2022. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-227/2022, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije na lokaciji »Verušić« na k. p. br. 98 K.O. Bikovo (46.00177°, 19.40481°), čiji je nositelj »CE-TIN« d.o.o., Omladinskih brigada 90, Novi Beograd.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-227-2022.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 15. 11. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Nove spoznaje

Otok Rovinj

Volim drugačije dane, susrete i nova znanja. Ovih dana informacija koja me oduševila u smislu da se čudim da je tako i da mi je čudno da to nikad prije nisam čula je da je Rovinj nekada bio otok.

Prijatelj je došao s poslovnog puta iz Rovinja pun dojmova i suveniru. A dok nam je to pričao, uz degustaciju svih suveniru, pokazao nam je i fotografije, a potom ispričao kako je tik uz muzej prolazio kanal kojim je Rovinj odvajan od kopna. On je svojim zidinama i kulama odolijevao svim napadima. U doba Mletaka razvija se kao pomorski, trgovački i ribarski grad. Odolijeva napadima gusara, Turaka i konačno Genove, a onda se, kao prenapučen, 1763. pripaja kopnu. Kakav novi podatak koji mi je otvorio jednu novu dimenziju Rovinja.

Od istarskih priča i novina koje sam dobila izdvojila bih kušanje maslinovog ulja. Ovih dana se hvalim kako sam učila za sommeliera maslinovog ulja. Znam da takvo zanimanje ne postoji, ali me zabavlja tako ga zvati. Informacija je da nije većina maslinovog ulja čisto maslinovo ulje nego pomiješano sa suncokretovim uljem. I lako možete saznati što ste kupili. Već po mirisu ulje vas mora asocirati na nešto zeleno što raste u prirodi. Ovo, što ga je prijatelj donio iz Istre, jako je mirisalo na tek požnjevenu pšenicu ili neko zelje. Nadalje, postoji tehnika kojom kušate gutljaj maslinova ulja. Na vrhu jezika trebali biste osjetiti slatki okus, a kasnije, kada »popijete« ostatak gutljaja, trebao bi vas natjerati na kašalj. Prema svim našim reakcijama, probali smo pravo, čisto i vrhunsko maslinovo ulje.

Prvo slovo o Rovinju

Pregledavam arhivu svojih tekstova i ne nalazim da sam pisala o Rovinju i jako sam iznenađena. Jako volim Rovinj, iako u njemu nikad nisam provela nijednu noć. Svratila sam nekoliko puta, ali nikada nisam ostala tamo. Morat ću to ispraviti.

Ono što sam posjetila u svakom od posjeta bila je crkva svete Eufemije. Mislim da je ona svima među prvim odrednicama. Sveta Eufemija je zaštitnica Rovinja. Na mjestu gdje se danas nalazi ova impozantna crkva sve do 10. stoljeća nalazila se crkva sv. Jurja, čiji se kip nalazi na glavnom oltaru župne crkve. Kad je 800. godine u grad donesen sarkofag s tijelom kršćanske mučenice Eufemije, stanovnici okolnih mjesta hodočastili su na grob sv. Eufemije, te je crkva sv. Jurja postala premala i počela se graditi nova. Oko 950. godine dovršena je nova trobrodna bazilika s tri polukružne isturene apside. U sredini je postavljen sarkofag s tijelom mučenice, a sv. Eufemija zajedno sa sv. Jurjem postala je zaštitnik grada. Uza sve to poseban je zvonik s kipom sv. Eufemije (kip visok 4,70 m), koji je najviši u Istri, visok je preko 62 m, a širina mu je pri dnu 8,66 m. A na samom vrhu pruža se pogled koji vam budi svijest o ljepoti koja vas okružuje i koja se proteže do Brijunskog otočja i seže do bijelih vrhova Alpa na sjeverozapadu.

Gorespomenuti otok Rovinj je zapravo ono što danas predstavlja Stari grad ovog prelijepog istarskog grada. Ograničen prostor iz vremena kada je stari grad bio otok uvjetovao je gradnju uskih ulica, malih trgova i zbijenih visokih kuća na kojima se kriju gotski, renesansni, barokni i neoklasični detalji gradnje. Dovoljno vam je da samo šetate ulicama i osjećat ćete se kao dio cijele povijesti, prelijepo. Svojom ljepotom posebno očaravaju i izazivaju poštovanje čuvena vrata, gdje su od sedam troja sačuvala svoj oblik do danas: Vrata pod zidom, Vrata na obali i Vrata sv. Križa.

Vjerujem da svi znaju puno o Rovinju, tako da vas ne moram uvjeravati i nabrajati ljepote. Ovaj tekst je meni, a i svima više bio podsjetnik na jedan vrlo poseban gradić, koji, ma koliko bio osvojen, uvijek ima novu priču da vas iznenadi.

Gorana Koporan

Stvari postaju jasnije

Nakon odigranih susreta 16. prvenstvenog kola 1. HNL i postignutih rezultata u dosadašnjem dijelu ligaškog natjecanja vidimo jasniju kristalizaciju trenutne jakosti najboljih hrvatskih nogometnih klubova. Kako na samom vrhu i borbi za europske pozicije tako i na samom dnu gdje će se do posljednjeg kola voditi ogorčena borba za goli prvoligaški život.

DINAMO

Ispadanje iz Europe, unatoč odličnom startu u skupini Lige prvaka, svakako će se odraziti na buduće rezultate lidera prvenstva, zagrebačkog *Dinama*. Naime, rasterećeni od teških euro ispita maksimirski *modri* usmjeravaju svoj glavni fokus na domaće travnjake i borbu za obranu šampionskog naslova. Igranje na dvije fronte nije ostavilo većeg rezultatskog traga, *Čačićeva* momčad usprkos teškim duelima protiv velikana poput *Milana* i *Chelesea*, ostala je vodeća sa solidnom prednošću ispred prvog pratitelja *Hajduka*. Sigurna pobjeda protiv *Šibenika* (3:0) odlična je uvertira pred posljednji susret ove godine i derbi protiv probuđene *Rijeke* na Rujevici. Bilo kako bilo, bez obzira na rezultat iz Rijeke, *dinamovci* će godinu završiti

kao jesenski prvaci i u nastavak prvenstva ući s tzv. pole position.

HAJDUK

Iako se, ruku na srce, mnogo više očekivalo od po imenima nikad jačeg *Hajduka*, čini se ipak kako je drugo mjesto na tablici realni odraz trenutne snage *majstora s mora*. Momčad koju vodi drugi trener ove sezone (*Karoglan* je naslijedio otpuštenog *Dambrauskasa*) gleda u leđa *Dinamu*, jer ima manje pobjeda (10-12) i više neodlučenih susreta (4-2) i poraza (2-1), kao i postignutih golova (31-41) od glavnog rivala za naslov. Slično kao i prošle sezone, *hajdukovci* su prosuli nekoliko očekivanih bodova u remijima protiv *Lokomotive*, *Istre* i *Šibenika*, ali i direktnom srazu protiv *Dinama* na domaćem terenu. Čini se kako *Hajduk* bez *Livaje* naprosto ne igra (najbolji igrač *bilih* je postigao 11 pogodaka i 7 asistencija), a pobjede ostvaruje u teškom grču bez tečne igre. Hoće li održati priključak za zahuktalim Zagrepčanima vidjet ćemo u posljednjem ovosezonskom kolu na gostovanju kod *Slave* na *Koprivnici*.

Borba za euro pozicije

Prema dosadašnjim rezultatskim ostvarenjima, najbliži viziranju euro putovnice je momčad *Osijske* koja je također već promijenila startnog trenera **Bjelicu**. Pod vodstvom Austrijanca **Pomsa**, Osječani su zaigrali mnogo bolji nogomet i istaknuli kandidaturu za borbu oko mjesta koja vode u kvalifikacije europskih klupskih natjecanja. Uz njih, prema viđenom, europske planove imaju *Slaven* i najugodnije iznenađenje sezone 2022.-23. *Varaždin*, koji zauzimaju četvrtu, odnosno petu prvenstvenu poziciju. U središnjem dijelu tablice nalazi se još jedna momčad koju vrijedi pohvaliti za dosadašnje prikazane prvenstvene partije, a to je dugogodišnji fenjeraš *Istra*. Momčad iz Pule ove sezone igra odlično, a osvojenih 20 bodova u 15 odigranih susreta uvelike nadmašuje njihove rezultate i dosege iz prijašnjih prvenstvenih utrka.

Ostanak

Najneugodnije iznenađenje je posljednje mjesto *Gorice* sa samo 7 osvojenih bodova iz 16 mečeva. U pitanju je momčad koja je proteklih sezona bila u vrhu hrvatskog klupskog nogometa i predstavljala jednog od najtežih protivnika izvan velike četvorke. Ukoliko se nešto konkretnije ne dogodi na startu proljetne sezone i momčad koju će voditi novi trener **Mujdža** ne zabilježi nekoliko vezanih pozitivnih rezultata, čini se kako će putnik u »drugi razred« biti poznat. Nakon preporoda *Rijeke* čini se kako će drugi kandidat u borbi za ostanak biti momčad *Šibenika*, apsolutni rekorder po broju neodlučenih susreta (10).

D. P.

RUKOMET

Pobjeda Hrvatske

Nakon uvodnog poraza od prejake Norveške, rukometašice Hrvatske su svladale glavnog konkurenta u skupini – Mađarsku (21:18) i upisale prvu pobjedu na Europskom prvenstvu koje se igra u zajedničkom domaćinstvu Slovenije, Sjeverne Makedonije i Crne Gore. U trećem kolu skupine A izabranice **Nenada Šoštrića** igrat će protiv Švicarske.

TENIS

Finale za Dodiga

Hrvatski teniski veteran **Ivan Dodig** nastavlja sa serijom odličnih rezultata, a posljednji od njih je plasman u finale igre parova na ATP turniru iz serije 1000 u Parizu. U paru s Amerikancem **Krajićem** poražen je protiv kombinacije **Koolhof/Skupski** (6:7, 4:6), ali je ovaj rezultat potvrdio njihov plasman na završni masters turnir osam najboljih dublova svijeta koji će se igrati u Torinu od 13. do 20. studenoga. Na istom natjecanju sudjelovat će i najbolji hrvatski par **Nikola Mektić/Mate Pavić**.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09), objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 28. 10. 2022. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-238/2022 kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Skladištenje i tretman neopasnog otpada – lomljenog kamena na k. p. br. 36117 K. O. Donji grad (46.32403°, 19.41087°), čiji je nositelj »DEA EcoGreen« DOO Subotica, Čantavirski put bb, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-238-2022.pdf.

POGLED S TRIBINA

Ćiro

U susret 22. Svjetskom prvenstvu u nogometu, koje će od 20. studenoga do 18. prosinca biti održano u Kataru, na HRT-u je prikazan dokumentarni film o proslavljenom hrvatskom nogometnom treneru **Miroslavu Ćiri Blaževiću**. Atraktivnog naziva, *Varoški amarcord* u režiji **Ivana Živkovića** kroz svog naratora – »trenera svih trenera« priča zanimljivu životnu storiju neprevaziđenog miljenika hrvatske nogometne nacije. I ostavlja gledatelje bez daha, kao što je svojevremeno popularni Ćiro na SP-u u Francuskoj 1998. godine dovodio sve Hrvate diljem svijeta u navijački zanos. Hrvatska danas, zahvaljujući još jednom nogometnom čarobnjaku – **Zlatku Daliću** i nezaboravnoj čaroliji s prošlog SP-a u Rusiji 2018., odlazi put Bliskog istoka u svojstvu branitelja naslova viceprvaka nogometnog planeta, ali temelji tog statusa izliveni su

dva desetljeća prije u pohodu na grandioznu broncu. Zahvaljujući lucidnosti »bijelog šala« iz vremena *Dinamovog* osvajanja naslova 1982. godine, a potom pune trenerske zrelosti na izborničkoj poziciji u koju je utkao svu svoju karizmu i bogato međunarodno iskustvo, Hrvatska je konačno uspjela biti ravnopravan takmac svim protivnicima na najvećoj svjetskoj pozornici. **Boban, Šuker, Prosinečki, Jarni** i ostali *vatreni* igrali su velike role u odlučujućim susretima protiv Rumunjske i Njemačke, te pobjedi za treće mjesto kontra Nizozemske vođeni »šefovom« pobjedničkom energijom koja im je, prema njihovim kasnijim osobnim priznanjima, davala veliku snagu i samopouzdanje. A Ćiro je gordo sjedio na užarenoj klupi ili temperamentno poskakivao uz aut liniju.

Danas, opterećen podmuklom bolesti, Miroslav Blažević vodi svoju najtežu životnu bitku, ali se ne predaje. I nastavlja dalje osvajati srca zaljubljenika u nogomet. *Varoški amarcord* to u najljepšem svjetlu potvrđuje. Vrijedi ga pogledati. Jer, jedan je Ćiro. I zauvijek će to ostati!

D. P.

Narodne poslovice

- * Teška vremena brišu lake prijatelje.
- * U pobjedi se ne ponesi, u porazu se ne ponizi.
- * Ništa nije riješeno dok nije riješeno pravedno.

Vicevi, šale...

- Doktore, treba mi potvrda da ne mogu raditi.
- A što ti fali?
- Pa ta potvrda!

U pekari:

- Susjed, što si jutros bio neraspoložen?
- Ostavila me žena!
- Pa što ćeš sad?
- Burek.

Mudrolije

- * Vrijeme ne liječi ništa; samo te dovoljno smiri da prihvatiš ono što moraš.
- * Što će reći ljudi? Rečenica koja je ubila više snova nego bilo što drugo.
- * Ako imate nekoga tko vam »jede iz ruke«, povremeno prebrojte prste.

Vremeplov – iz naše arhive

Promocija *Hrvatske riječi*, Mala Bosna, 2012.

Iz Ivković šora

Grij

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo ja opet sio za sokočalo pa da mal-koc štogod našvragam. Znam da to baš neće bit vrlo pametno, al eto ne da mi vrag mira što bi kazli. Ja vam jeto lipo divanim da nas stare ni ne treba uvik slušat. Još je moja mater kazla da kad čovik omatori ode na dičije. Sad tek vidim koliko je ona bila u pravu. Jeto, na priliku, niki dan divanim s ovom mojom dvojcom pajdaša kako je došlo vrime da mi stariji ne razumimo ni polak od ovog što nam se trevlja. Na priliku, sad bilo skupljanje potpisa za to nacionalno veće, pa se popisivalo ko koliko ima svita na salašu, pileža, sitnog josaga, pa krupnog josaga, i šta ti ja znam još šta. Da vam velim, ode kod nas u našim lipim Ivković šoru se nije ni tribalo toliko mučit i paštrit, nas je ode ostalo da mož izbrojit na prste od dvi ruke a ima i koji prst neizbrojan. Nije bolje ni s ostalim šorovima borme, a ni sa samim selima, svudank fali svita, pogotovo mladog, ostale samo dide i majke. Kako i ne bi kad stalno divane o fajim boljim življenju, a mi živimo kugod ker na vašaru di prodaju kandžije pa svako švične po nama da isproba. Pita me rođo Joso zašto sam bisan. Pa kako čovik ne bi bio bisan? Navrli smo po pet-šest meteri kuruza po jednim jutru, a normalno bi bilo trideset pa taman da si pod petu sadio. Očla nafta, očlo sime a i mitrađ, i to sve po dvared a na sve to lipo naši općinari poslali porez, al ne malkoc umanjen. Tek toliko da se pokaže svitu da se ima srca i u toj varoškoj kući i da se razumi i običan mali čovik, neg u punim iznosu, da se ne bi umanjalo tim tamo vridnim foteljašima i kojikakim partijašima, jel jeto oni pišu programe pa dobiju novce. Samo ne vidim di ti novci završe. Hu, što sam bisan kad vidim to nezavršeno pozorište! To je tako već dvajst koju godinu. Pa onaj voden park na Paliću, a i sam Palić kojeg su zvali biserom Panonije nako zapušten i prandav kugod kaka baruština. A sad čujem da će zatvorit srid varoši put jel se pravi pruga. Mislim se u sebi: o, ako budne pravljeno toliko dugo kugod do sad bolje da nisu ni počimali jel kaki su ažurni mi ćemo prija imat stvarno te leteće limuzine što je nike godine spominjo. Pravo da vam velim, čeljadi moja, ja tute ništa ne razumim šta se to trevlja u ovoj našoj prilipoj i pribogatoj ravnici. Kaki nam se to grij navrzo nad glavama, božem prosti ko da nam kogod uvračo da se moramo vako patit. Ja tako idem i rondzam, al sve zabada-vad jel nema se novaca, nema ni plate a ni penzije. Zemlja opet izdala sirotog čovika, sve poskupilo do nebesa. Ostala su nam samo kojikaka obećavanja, biće nam vako lipo pa nako lipo a od sveg tog ni traga. Nama sve gore i gore. Sad se nika i ta korona izgubila, niko je baš ni ne spominje. Sad se s drugim divanima plaši svit. Nema ogriva, nema ila, vele da baš ni struja neće priticat al ne bojim se ja, svit će čutit i trpit, ić redovno vokšovati i tapšikovat u sali kad onaj vođa konferanse iza virange naredi. Idem po avliji i namirivam, gledim ovog mog zeljova i što ga više gledam čini mi se da je on puno srićniji i pametniji od nas. Jel grij jel nije, al tako mu izdođe. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Ostali, ošli, ošli pa došli

Piše: Željko Šeremešić

Eto, i Sisvete su već prošle. Ta ko da su bile juče. Ta čak prošle godine sam bio vidit moje, naše, jel kako da već kažem. Ja sam natiro priko sto, a taki u selu više valda i nema, od moji dinera više nema ko ni umrit a ove mlađe vala već slabije i poznajem i kad taki umru od moji jel naši ja ovaki šutravi i ne idem na saranu. Za Sisvete već ne znam šta da kažem, jesu l mi žalosne jel radosne. Odeš na groblje pa vidiš makar na grobova slike od moji jel naši. Pa se sitiš lipi stvari. Al bome ima di bude i žalosni sićanja. Nao-dlazilo se u nebo, mlogi su umrli od starosti pa još i bolesti. Ima i oni što baš i nisu morali umrit, al je dragi Bog uzo. Onda mi baš ni svejedno. Al eto ka j' došo moj unuk Marin iz Minkena, onda j' mene oma lipše i lakše. Ne marim it s njim, vala ni na groblje pa ni na sarane a o svatovma da ne divanim. I tako se nas dvoj sinočke dogovorili ka ćemo it na groblje. Ta blago ti s njim, ta oma se ponudio da idemo, oma prija podne pa onda potli podne, potli mise, kad se već malo i smračiva. A Marin sve zna, ko j' i kad i zašto j' umro pa još i di ko saranit. Sve je nađe od prve i ka j' mrak. Svanio lip dan, stigli na groblje. Sve j' Marin priprazio. Fenjere, ovake, onake. Bome, skoro da ni stalo u dvi najveće tašne što smo imali u kuće. Gledim naroda na groblju ko da se štagod dilji. Ta to sam dolazu, dolazu. Naslonjit na majkin grob gledim pa se mislim: eto oni svi ošli a mi čekamo na red di je sve dragi Bog posmišćo tamo na nebu. Gledim pa nikog ne poznajem od ovi što iđo oko grobova pa se ope mislim, ajd ove sa slika na grobova mloge poznajem al koji su ovi okolo što odu. Pa nikog ne poznajem. Pitam Marina: »Jel, Marne, čiji su ovi svi oko nas, vidim javlju se ko da mi poznaju al ja baš nikog?«. Na to će Marin: »Viš, dida, mlogo ji iz sela, al i mlogo od ti što nam se javlju i što je vidiš su ošli. Ošli na truli zapad pa se eto za Sisvete vratu pomoljit i zapaljit sviću jel fenjer za svoje mrtve«. Klimnjem, pa se ope mislim kako bi bilo odviše dobro da se i oni sa neba možu makar malčice vratit, sam svratit; ta ne moru se trošit ni na sviće jel fenjere. Sam da je makar vidim i par riči razminjim. Čašu vina jel rakije popijem. Na kraj dana bio sam eto i žalosan i radosan. Vidio sam mloge što sam zno, od naši, moji. Makar na slika. i sitio ji se. I od oni što su ošli, a nikad se više neće vratit a vidio sam mloge što su ošli al se fala Bogu možu, da ne kažem oće i volju vratit pa makar je i ne poznajem. Ošli i posli podne na misu. Bome i tamo čeljadi, a cigurno bi ji bilo i više da j' subota jel nedilja, da j' dan kad se ne radi. Potli mise ope mi Marin odno na groblju. A na groblju ko u raj. Jest da se smračilo, al skoro ko na danu. Fenjera i svića di se okreneš. Ko da se svit sjatio na groblje. Študiram se di bi svi stali u selu kad bi se vratili oni što su zauvik ošli i ovi što su ošli pa došli, pa još mi što smo za stalno tu. Vidim gledi mi Marin pa će: »E, moj dida, dida, cili život nam je danaske nikako odlaženje i dolaženje«. Pravo on divani, al ope se mislim da j' mlogo više odlaženja neg dolaženja, da ostaju sam oni kojima j' odviše dobro jel odviše moru.

U NEKOLIKO SLIKA

Sve boje jeseni

BUNARDŽIJE

ili bunarsko tisto

Tisto (tijesto) je oduvijek imalo posebno mjesto u kuhinji naših domaćica. Iako se tijestom nazivalo sve i svašta, ipak se znalo na što se misli. *Tisto* je bilo i *nasuvo* (tijesto s makom ili sirom), pogača ili kakav kolač od dizanog tijesta (tijesto koje ima u sebi kvasac), kao i »slatko tisto« koje je podrazumijevalo nekakve kolače.

Iako nije bilo računala niti kojekakvih pomagala, naše majke su dobro znale kad je što na meniju. Neko nepisano pravilo je bilo da se srijedom i petkom uz neku *čorbu* (juhu) peklo nekakvo *tisto*. Juhe koje su se tih dana naš-

le na trpezi bile su: krumpir čorba, paradičkom čorba, ronđava čorba, kuhani kupus – bez mesa, gra čorba, također bez mesa... Uz to, obično se pravila pogača (s višnjama, makom, orasima, sirom, rogačom), uzlivanca, gomboci, baratfile, proja..., a petkom su to bili lakumići, lepanjice, listići... Rijetko bi se *priko nedilje* (tjedna) pravili neki slatki kolači, ali ako i jesu to je bilo za kakav *svetac* (blagdan) ili eventualno četvrtkom, dok su se nedjeljom uvijek pravili kolači, i to obično kako *tisto* – uslatko (slatki kolači).

Među te kolače – *tisto* spada i *bunarsko tisto* ili *bunardžije*. Sam naziv kaže da ima nekakvu vezu s bunarom. Naime, ovaj kolač se pravio još dok hladnjaci nisu niti postojali, bar ne na našim salašima, te su ga domačice, kada bi ga zakuhale, spustile u bunar kako bi se *tisto* ohladilo. Danas nećemo kopati bunar poradi ovoga kolača nego ćemo ga jednostavno staviti u hladnjak. Ovaj kolač mnoge, bar one koji malo više pamte, vraća u djetinjstvo. Iako je vrlo jednostavan za pravljenje, rijetko se pravi, jer su ga zamijenili kremasti kolači s keksom i pudingom ili gotovim šlagom, ali nekada je bio često na meniju, uz gurablje i kojekakvo *tisto* što duže mož' stat (stajati).

Ovo i slično *tisto* se uglavnom pravilo nedjeljom, a ona malo bogatija, gdje je išlo oraha i više šećera ili margarina, pravila su se za proštenje i kakve veće svece.

Sastojci:

- 1 šalica mlijeka (250 ml)
- 1 kvasac
- 2 jaja
- prstohvat soli
- 1 jušna žlica šećera
- 1 vrećica vanilin šećera
- glatko brašno – po starom receptu »koliko primi«, a to je oko 600 g
- i kristal šećer

Priprema:

Šalicu mlijeka ugrijati da bude mlako. U njega izmrviti kvasac, te dodati žlicu šećera, vanilin šećer i malo brašna (jednu žlicu). Ostaviti da odstoji nekoliko minuta, te dodati brašno, sol i jaja. Tijesto je potrebno umijesiti, srednje tvrdoće (ne smije biti pretvrdo) i ostaviti u hladnjaku da odstoji bar 2-3 sata. Može i cijelu noć.

Tijesto će narasti iako je u hladnjaku. Potrebno ga je podijeliti na 3-4 jupike (loptice). Siniju (dasku za razvijanje) ili eventualno neku silikonsku podlogu (u novije vrijeme) potrebno je posuti kristal šećerom. Tijesto treba valjati po duljini – praviti »kobasicu« po posutom šećeru. Istanjiti na debljinu palca ili promjera 1-1,5 cm. Tijekom cijelog postupka rastanjivanja valjati ga po šećeru. S obzirom na to da u samom tijestu nema puno šećera, slatkoća istoga će ovisiti o tome koliko se šećera zaljepi po tijestu. Kada je istanjeno, tijesto rezati nožem na duljinu od oko 8 centimetra i blago saviti, kao u kiflicu. Redati u podmazani pleh ili na papir, a zbog pečenja, kada će ponovno narasti, treba ostaviti prostora između kiflica.

Peći u zagrijanoj pećnici na 200 stupnjeva oko 30 minuta, odnosno dok ne porumeni. Kada je gotovo, izvaditi i ostaviti da se ohladi te poslužiti.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Igor Knižek

LEGENDA O VJETROPIRKI

Glume: Dječja dramske sekcija HKC „Bunjevačko kaio“

Antonijs Kujundžić, Karlo Kujundžić, Roko Pluković, Jakov Vukov, Ines Vojnić,
Matea Miković, Dražen Kujundžić, Marta Vukmanov Simakov, Iva Francišković,

Marijan Rukavina, Maša Delić, Katarina Jurčak, Anja Pejović;

Režija: Katarina Ivanković Radaković, Glazba: Mario Bošnjak

Scenografija: Kristijan Milanković, Kostimi: Lucija Vukov

14. 11. 2022. ♥ Dječje kazalište Subotica 17 sati

Ulaznica: 100 din

